

Uitgegeven door de Imkersbonden van de ABTB en de LLTB, de Bond van Bijenhouders van de NCB, en de VBBN

3/4
april
1994

bijen

MAANDBLAD VOOR IMKERS

Imkers in Brussel: waar gaat het nu eigenlijk om?

Wim Martens en Dick Vunderink

In de krant en in *Bijen* van maart hebben we vernomen dat de Europese imkers op 24 januari 1994 in Brussel stevig aan de bel hebben getrokken: het gaat mis met de bijenhouderij.

We hebben een sfeerbeeld gezien van Wim Martens en een verslag van de heer Muntjewerf. Deze maakte deel uit van de delegatie die werd ontvangen door de Griekse voorzitter van de Raad van landbouwministers. De volgende dag heeft deze delegatie aan de Landbouwparlementariërs een overzicht gegeven van de moeilijkheden van de Europese imkers. We gaan nu nog even verder in op de vraagstukken voor de Europese imkers en hoe dat in Nederland ligt. Eigenlijk kun je zeggen dat de politiek met de mond belijdt dat de bijenhouderij met z'n bestuivingsfunctie een onderdeel vormt van de agrarische sector maar dit vergeet op het moment dat het gaat om daadwerkelijke steun.

Eén van de oorzaken is dat men geneigd is primair te letten op de handelsproductie van de bijenteelt uitgedrukt in honingopbrengst. Vergelijk je de honingproductie met die van de produktgrootheden van land- en tuinbouw dan valt die van ons totaal in het niet. Maar het 'produkt' van de bijenteelt is veel meer; de toegevoegde waarde aan land- en tuinbouw door de bestuivingsfunctie. In het hierna aangehaalde rapport van de heer Böge wordt verwezen naar een onderzoek in Amerika dat aantoonde dat de waarde van de bestuiving 68 maal hoger was dan de uitgekeerde bestuivingsgelden.

Een andere oorzaak is dat de imkers vaak wel makkelijk klagen maar nauwelijks bereid zijn gegevens te verschaffen over hun bedrijf en hobby, vaak uit vrees voor de fiscus. Daardoor komen de gegevens van de imkerorganisaties weinig betrouwbaar over en de politiek moet zich nu eenmaal wel goed kunnen verantwoorden over haar subsidiebeleid. Maar, sommige zaken lenen zich niet voor rekenkundige benaderingen. De meeropbrengst in een boomgaard is niet exact vast te stellen om nog niet eens te spreken van de toegevoegde waarde van bestuiving van de wilde flora. Voor een gedegen onderzoek naar de toegevoegde waarde ontbreken ons de middelen.

In elk geval is de toegevoegde waarde van bestuiving door bijen alom erkend. Ook de politiek heeft dat op verschillende momenten gedaan. Het Verdrag van Rome erkent deze functie van de bijenhouderij nadrukkelijk. In 1989 werd een memorandum van de werkgroep Honing van de COPA/COGECA, de Europese organisatie van agrariërs en hun coöperaties, aangeboden aan het Europese parlement en de landbouwministers en kamerleden van de lidstaten.

In 1992 werd een rapport opgesteld op verzoek van het Europese parlement door de Europarlementariër Mr. Reimer Böge en aanvaard in de plenaire zitting van het EP. In dit rapport dat voornamelijk stoelt op het COPA/COGECA memorandum, wordt het belang van bijen voor de bestuiving van landbouwgewassen bevestigd, uiteraard van beroepsimkers maar ook van bijen van amateurs die net zo goed hun rol in de bestuiving meespelen. Er wordt ook gepleit voor steun aan imkers in bergachtige streken waar alleen de wilde flora wordt bevestigd. Enkele citaten:

'Bijen zijn de belangrijkste bestuivingsinsekten en zijn daarmee van uitzonderlijk groot belang voor economie en milieu'
en:

'Wij hebben begrip voor het belang van het instandhouden van de bijenteelt voor de agrarische economie, ook in heuvels, bergen en ongunstige gebieden.'

Maar tot nu toe bleven maatregelen uit, ook in ons land. Wij hebben al eerder onze teleurstelling uitgesproken over de houding van het dagelijks bestuur van het Landbouwschap. En dus zijn de imkers in grote getale naar Brussel getogen om de politieke wil aan te moedigen. Welke problemen hebben zij en welke steun vragen zij? Dan gaat het primair om de beroepsimkers die geheel of voor een belangrijk deel van hun inkomen afhankelijk zijn van hun imkerij. Zij hebben twee hoofdkomsten: bestuivingsgelden en honinghandel. De COPA pleit voor een bestuivingsoverheidspremie voor alle bijenvolken ter compensatie van de wintervoederkosten.

De honingprijs is veel moeilijker te beïnvloeden.

Zeker na de GATT-onderhandeling is een invoerheffing op honing uitgesloten. Het tegendeel, een verlaging is juist overeengekomen. De heer Muntjewerf heeft in een enquête over de Nederlandse situatie aangetoond dat de produktiekosten (excl. arbeidskosten) van een kilo honing op f7,- ligt, terwijl de groothandelsprijs op f3,- ligt. Alleen als je kans ziet rechtstreeks aan de verbruiker te verkopen, kun je f3,- verdienen. Maar het opbouwen van een eigen verkoopnet is een intensieve aangelegenheid. Concurrentie met buitenlandse honing is alleen mogelijk op basis van een eigen verkoopnet, door je afnemers te overtuigen van de kwaliteitsvoordelen van de Nederlandse honing en door een goede, herkenbare presentatie. Nu de honingprijzen dus vrij vast zijn bepaald, pleit de COPA voor een inkomenssteun ter dekking van het verschil tussen kostprijs en opbrengstprijis.

Andere voorstellen gaan in de richting van hulp bij het ontwikkelen van kwaliteitsstandaards van honing en bij marktwerking. Het is nu afwachten hoe politiek Europa op de voorstellen reageert. Inmiddels heeft de heer Muntjewerf al weer een uitnodiging ontvangen voor een gesprek van het dagelijks bestuur van de werkgroep Honing van de COPA/COGECA met de Europese Commissie, het uitvoerend orgaan van de Raad van Ministers van de EU. Het lijkt dus dat er enige beweging is gekomen.

En hoe zit het in Nederland?

De overeenkomsten met de Europese imkers zijn groter dan de verschillen. Goed wij kennen geen echte beroepsimkers, wel een aantal semi-beroeps. Maar het belang van bestuiving is niet anders dan elders in Europa. Soms is de noodzaak van insektenbestuiving voor bepaalde cultuurgewassen in Nederland nog duidelijker aanwezig. Voor de wilde flora vormen insekten en met name bijen een onmisbare schakel in de instandhouding en diversiteit van de natuurlijke flora. Goede zaadzetting heeft weer betekenis voor de overwinteringskansen van zaad- en bessenetende vogels en andere diersoorten voor de opbouw van hun vlees- en vetreserves. Door de schaarste aan natuurlijke flora kampt de Nederlandse imkerij met voedselgebrek voor de bijen. Met name tijdens de zomer is er een tekort aan stuifmeel- en nectarleverende flora. Uit een onlangs gepubliceerd onderzoek van het Informatie en Kenniscentrum Natuur, Bos, Landschap en Fauna te Wageningen blijkt dat de natuur in Nederland weer schrikbarend is achteruit gegaan (Dit rapport is verkrijgbaar als IKC-rapport 4 ad f20,- bij het IKC-NBLF, Postbus 30, 6700 AA Wageningen). Dit tweede vijf-jaarlijkse monitoring-

rapport 'De toestand van de natuur in Nederland' van LNV heeft veel aandacht in de media gekregen. Eruit blijkt dat veel planten en dieren zijn verdwenen door vermessing, verzuring en verdroging.

Gelukkig zijn er ook hoopvolle initiatieven. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen wordt nu veel kritischer bekeken dan voorheen en er is een heel andere manier ontstaan in het denken over natuur en -beheer. De bermen krijgen betere kansen, de braakliggingsregeling kan hier en daar iets van de bijenweide terugbrengen. Maar helaas gaat het nieuwe denken gepaard met een bezuinigingsdrang van de overheid. Bij de braaklegging wordt de overheidsbeurs al weer dichtgetrokken en de regelingen hebben maar plaatselijke kracht. Eerder zagen wij plotsklaps drie voorlichters voor de bijenhouderij verdwijnen en nu zien diverse verenigingen de cursusdeuren van de AOC's dichtklappen. Tweederde deel van het budget moet besteed worden aan de primaire sector en vooralsnog wordt de bijenhouderij daar weer niet toe gerekend. Men gooit ons op één hoop met de cursus bloemschikken. Goed, men kan ons terecht rekenen tot hobbyisten. Verreweg de meesten van ons zijn dat. Maar dan wel hobbyisten met een maatschappelijk nut. Een economisch nut door de bestuivingsfunctie van de vele duizenden bijenvolken van die hobbyisten in boomgaarden en kassen en een ecologisch nut door de bestuiving van de wilde flora ten bate van vogels, andere insekten, zoogdieren en het plezier van mensen.

Samenvattend, het gaat er ons niet om dat wij onze hobby gefinancierd willen zien. Wij imkers dienen zoals gezegd, een economisch en een ecologisch maatschappelijk belang en wij pleiten voor maatregelen die het ons mogelijk maken met onze bijen dat belang te blijven dienen. En sommige kosten daarvan gaan ver boven ons bereik.

De oneerlijke vergelijking met de kanarieteler en bloemschikker dient alleen de bezuinigingsdrang van de overheid.

Open brief aan de imkers van Nederland

J. Charpentier

Deze open brief is geschreven namens een groep verontruste imkers in de hoop een discussie op gang te brengen over het verbeteren van de organisatievorm en de samenwerking binnen de imkerswereld. Getracht is, aan te geven waar mogelijke knelpunten liggen en hoe deze kunnen worden opgelost. De actie is positief bedoeld; niet getwijfeld wordt aan de oprechte inzet van allen die zich in hun vrije tijd voor 100% voor de imkerij inzetten, als bestuurslid of in commissies.

Verdeeldheid en versnippering

De Nederlandse imkerij vertoont een beeld van diversiteit en versnippering. De traditionele imker is nagenoeg verdwenen; zijn plaats werd ingenomen door een grote verscheidenheid van bijenhouders: van hobbyimker tot bedrijfsmatig imker, van honingimker tot bestuivingsimker, van bijenteeltleraar tot wetenschapsman, van biologisch imker-met-zwarte-bij tot buckfaster. Als al deze groepen bijenhouders niet voldoende worden bediend vormen ze hun eigen specifieke kringen. Versnippering van bestuurlijke, organisatorisch, financiële en inhoudelijke krachten is het resultaat. Verdeeldheid en versnippering is er ook doordat er nog steeds niet één **Verenigde Bijenhouders Bond Nederland** tot stand kon komen.

Nodig:

- versterkt streven naar één vereniging en daarbij samenwerking zoeken met de Vlaamse imkerij.
- doelgericht beleid waarin wordt aangegeven hoe recht kan worden gedaan aan de heterogeniteit van de imkers en hun behoeften.

Kadervorming, onderwijs en voorlichting

Op landelijk niveau moet stelselmatig worden gewerkt aan **kader-ontwikkeling**, waarbij o.a. de bijenteeltleraren een rol zouden kunnen vervullen. Ook op gebieden als bestuiving, ziekten, koninginneteelt e.a. zijn er tal van deskundigen of mensen die daartoe zouden kunnen uitgroeien. Onderwijs en voorlichting worden momenteel te weinig planmatig bedreven en zijn te incidenteel werkzaam, er ontbreekt wellicht ook een wat bredere, internationale oriëntatie. Onderwijs en voorlichting zijn landelijke basisactiviteiten; ze zouden een sterker accent moeten krijgen en professioneler moeten worden aangepakt.

Nodig:

- kweken en versterken van deskundigheid, rekening houdend met de reeds genoemde diversiteit van de imkerpopulatie.
- opzetten van een contactorgaan voor bijenteeltleraren en ander kader, waaronder ook bestuurlijk kader, met regelmatige bijeenkomsten en vooral ook (verplichte?) bijscholing en informatie-uitwisseling.
- een structurele lijn voor overdracht van kennis en kunde vanuit de centra van onderzoek e.d. naar de landelijke bijenhoudersorganisatie en via regionale verbanden naar de plaatselijke verenigingen.
- meer invloed van die landelijke organisatie op het gebied van onderwijs en voorlichting.
- versterking van de internationale contacten met name met de Vlaamse imkersbond.

Contacten met wetenschap

Structurele lijnen naar instituten van **wetenschappelijk onderwijs** ontbreken momenteel nagenoeg. We bezitten in Nederland voortreffelijke bijenwetenschappers, hun aanwezigheid wordt onvoldoende benut. Hun kennis draagt daardoor te weinig bij aan de kennisverhoging van de Nederlandse bijenhouders.

Nodig:

- wetenschappelijk potentieel in Nederland beter benutten voor de bijenhouderij
- onderzoeken in hoeverre de Nederlandse imker kan worden ingeschakeld bij wetenschappelijk- en praktijkgericht onderzoek
- onderzoeken hoe een landelijke vereniging het wetenschappelijk werk kan bevorderen en ondersteunen
- minimaal eenmaal per jaar een symposium of seminar op hoog niveau organiseren met zo nodig buitenlandse deskundigen.

Blad Bijen

Het blad zou meer kwaliteit moeten bieden; het niveau van de imker wordt onderschat. **Bijen** is niet richtinggevend genoeg en bevat soms verouderde informatie. De artikelen zouden meer moeten aansluiten bij nieuwe (ook internationale) ontwikkelingen en meer rekening kunnen houden met de diversiteit van de lezers en hun uiteenlopende behoeften. Op dit moment komt de gevorderde imker onvoldoende aan zijn trekken.

Nodig:

- onderzoeken of door middel van betaalde auteurs een betere kwaliteit kan worden bereikt.
- zorgen voor meer verscheidenheid en diepgang van de artikelen.
- inhoudelijke planning beter afstemmen op de heterogeniteit van de imkerbevolking, elke groepering aan bod laten komen.
- ook zorgen voor goed geschreven artikelen voor de beginnend imker (deze zijn dan voor elke imker interessant) en een kritische noot en ook humor niet schuwen.

Structuur en professionaliteit van het bestuur

102

De Nederlandse bijenhouderij is pyramidaal gestructureerd (landelijk-regionaal-plaatselijk). Deze structuur werkt in de praktijk onvoldoende. Er moeten betere contacten komen van bestuur via een coördinerende regio naar de plaatselijke verbanden; de gewone imker moet méér 'merken' van het bestaan van een landelijk verband. Daarnaast zou de bijenteeltorganisatie welvaren bij goede, structureel te verstrekken, en zo nodig professionele ondersteuning.

Nodig:

- efficiënt inzetten van beschikbare gelden en van zowel bestuurlijk als inhoudelijk potentieel binnen één landelijke Bijenhoudersvereniging.
- onderzoeken binnen welke voorwaarden professionele ondersteuning van deze landelijke organisatie mogelijk is.
- onderzoeken in hoeverre de organisatie en ondersteuning van de imkerij-activiteiten in eigen beheer zouden kunnen worden uitgevoerd.

Landelijke (politieke) invloed

De bijenteelt in Nederland wordt gerund door vrijwilligers. Mede door de verdeeldheid van de bijenhoudersbonden is terrein verloren; de Nederlandse overheid heeft zich al vergaand teruggetrokken uit de zorg om de Nederlandse bijenteelt. De professionele ondersteuning werd meer en meer uitgehold.

- voorlichting geprivatiseerd en verdwenen
- taak Ambrosiushoeve gewijzigd
- te weinig waardering voor het bestuivingswerk door bijen
- geen belangstelling voor de Nederlandse honing
- onvoldoende steun voor wetenschappelijk onderzoek
- desinteresse met betrekking tot de ecologische invloed van bijen.

Nodig:

- het belang duidelijk maken van de Nederlandse imkerij
- opvullen van het ontstane vacuum door eigen initiatieven en activiteiten
- beleid ontwikkelen zonder te grote afhankelijkheid van derden
- door samenballen van de belangen van de Nederlandse imkers meer invloed uitoefenen op de betrokken ministeries.

Om bovengenoemde punten te realiseren is één sterke Verenigde Bijenhouders Bond Nederland absolute voorwaarde. Een vereniging die met kracht van argumenten en zelfbewust de belangen van de Nederlandse imkerij bevordert, verdedigt en veiligstelt voor de toekomst.

Het is duidelijk, dat al deze wensen niet gemakkelijk zijn te realiseren, zeker niet op korte termijn. Bovendien is nog de vraag hoe het benodigde geld bij elkaar gebracht kan worden. Maar ook: hoe langer gewacht wordt hoe moeilijker de situatie zal worden! Daarom worden alle imkers die begaan zijn met onze bijenhouderij uitgenodigd hun mening te laten horen. Stuur daarom een reactie of aanvulling naar **Bijen** of neem contact op met
Jan Charpentier, Laar 45, 5258 TJ Berlicum.

Indiening voorstellen voor proefplan 1995 Ambrosiushoeve

drs. A. de Ruijter, directeur Ambrosiushoeve

De groenteteelt, de fruitteelt en de bijenhouderij betalen structureel mee aan het onderzoek op de Ambrosiushoeve. Jaarlijks wordt door het bestuur van de Ambrosiushoeve een proefplan vastgesteld.

Suggesties vanuit de praktijk voor nieuw onderzoek zijn steeds van harte welkom. Ideeën voor nieuw onderzoek moeten wel passen binnen de taakstelling van de Ambrosiushoeve. Dat wil zeggen dat nieuwe projecten praktijkgericht dienen te zijn en dat ze moeten passen binnen de volgende vier thema's:

1. De teelt van honingbijen en andere bestuivende insecten (solitaire bijen en hommels).
2. Ziekten en parasieten van bestuivende insecten.
3. Effecten van gewasbeschermingsmiddelen op bestuivende insecten.
4. Bestuivingsonderzoek.

Om er voor te zorgen dat de beperkte onderzoekscapaciteit zo goed mogelijk wordt benut en dat de beste ideeën het eerst aan bod komen, is het indienen van onderzoeksvorstellen als volgt gestructureerd. Suggesties kunt U insturen naar de eigen vak-

technische organisatie (NFO (Nederlandse Fruitteelt Organisatie), NTS (Nederlandse Tuinbouw Studieclub) of imkervereniging), of naar de afdelingen fruitteelt of groenteteelt van het Landbouwschap. Na een eerste beoordeling, worden de ideeën die voor de sector belangrijk worden geacht, ingebracht in het bestuur van de Ambrosiushoeve. Vóór 1 augustus dienen de voorstellen binnen te zijn bij het bestuur van de Ambrosiushoeve. De sectoren groenteteelt, fruitteelt en bijenhouderij hebben eigen vertegenwoordigers in het bestuur van de Ambrosiushoeve. In september wordt door het bestuur een eerste conceptproefplan opgesteld. Na terugkoppeling met de verschillende organisaties wordt in de novembervergadering van het bestuur van de Ambrosiushoeve dan het definitieve onderzoeksplan voor het komende jaar vastgesteld. Onderzoeksvorstellen vanuit andere sectoren dan de genoemde, zullen veelal gefinancierd dienen te worden op basis van projectfinanciering door de meest belanghebbende. Ook voor projectmatig gefinancierde projecten geldt dat het onderwerp moet passen binnen de taakstelling van de Ambrosiushoeve.

bijen ROBIN

Bij de redactie komen allerlei vragen binnen over praktische zaken uit de bijenteelt. De redactie wil op deze behoefte inspelen door een nieuwe rubriek 'Vraag en antwoord'. De lezer kan op deze manier direct invloed uitoefenen op wat er in BIJEN geschreven wordt. Vragen over bestuiving, ziekten, drachtplanten, zelf mede maken, honingdrop enz.; alles is welkom. Ook vragen als 'voelen bijen pijn'? 'Kunnen ze horen?', niets is te gek.

Het enige wat u, geachte lezer, hiervoor hoeft te doen is een brief of kaart sturen naar: Vraag en antwoord, Redactie Bijen, Postbus 198, 6720 AD Bennekom.

Bijen heeft 10.000 lezers. Met zijn allen kunnen we eenzelfde aantal vragen stellen. Van de andere kant is het natuurlijk ook zo dat we met zijn allen een enorme hoeveelheid kennis over bijen bezitten. Het is de bedoeling van de rubriek 'Vraag en antwoord' dat hier een knallende kortsluiting veroorzaakt gaat worden! Dus als u binnenkort weer eens voor een bijenraadseel staat: pak dan pen en papier en wij zullen ons best doen om het antwoord op uw vraag te vinden.

1. Agressief gedrag bijen

Soms gebeurt het dat ik raampjes, die nog niet helemaal leeg zijn, uit de kasten haal en ergens onder een afdakje op meer dan 50 meter van de bijenstand ophang. Hoe kan het dat de bijen op deze 'drachtbron' soms agressief zijn ten opzichte van elkaar; o.a. in elkaars poten bijten? En is er iets bekend van dergelijk gedrag op bloemen? A. van E., Holsterdorp
Vooraf bij weinig of geen dracht ontstaat er een enorm geduw en gedrang van bijen op een raam dat buiten geplaatst wordt. De voor de bijen bekende en aantrekkelijke geur van de wasraat en het hoge suikergehalte van de honing (of opgeslagen suiker) maakt deze raat tot een voedselbron waarmee geen enkele drachtplant kan concurreren (Jan Mous).

2. Stuifmeelraten

Soms krijg ik het niet over mijn hart om een te donkere raat uit de kast te halen omdat er prachtig stuifmeel in zit. Wat kan ik doen als ik zo'n raampje aantref?

R. T., Amsterdam

Als de raten tegen het broednest vol met stuifmeel zitten dan is het verstandig tussen deze raten en het broednest een leeg uitgebouwd raam hangen om de koningin de gelegenheid te geven eitjes te leggen (Jan Mous).

3. Beschimmelde raten

Het gebeurt wel dat in enkele van mijn (zelfgemaakte) Spaarkasten na de winter een (zijwand) raat is beschimmeld. Hoe is dit tegen te gaan? Is het bijvoorbeeld verstandig om de schuiflade 's winters open te laten? W. uit den Doorn, Voorburg
Als een (zijwand) raat beschimmeld is staat de kast te vochtig of is er te weinig ventilatie. Zorg voor goede isolatie op de dekplank. Kastens iets voorover laten hellen, zodat water op de bodem weg kan vloeien en laat de vliegspleet geheel open, zorg echter wel dat muizen geen toegang hebben door de hoogte te verminderen tot ± 8 mm. De schuiflade kan in de winter open worden gelaten als de volken op twee bakken zitten. Een ingevoerd volk op goede sterkte (met twee kantramen tegen schimmelvorming) zit te krap op één bak! Beter op twee bakken met centraal enkele (klein) ramen. (Jan Mous).

4. Kaarsverkleuring honing

Mijn honing vertoont al enige tijd een onregelmatige kaarsverkleuring. Waaraan is dat te wijten?

G. Devos, Houthulst België

Waarschijnlijk wordt met kaarsverkleuring, kaarsvetvorming bedoeld. Kaarsvetvorming kan worden voorkomen door de honing en de honingpotten enige dagen in hetzelfde vertrek te plaatsen voordat men gaat afvullen, zodat beide dezelfde temperatuur hebben. In deze ruimte mogen niet te grote temperatuurverschillen optreden. Daarna bewaren in het donker en bij constante temperatuur. Bij snel kristalliserende honing, bijvoorbeeld koolzaadhoning, is het kaarsvetverschijnsel zelden geheel te voorkomen. (Jan Mous)

5. Controle varroabodem

Is het raadzaam om 's winters de varroabodem te controleren en schoon te maken of kan men beter tot het voorjaar wachten? N. Verhage, Apeldoorn
Het is van belang dat op de varroabodem niet te veel wasmul terecht komt. Indien dit wel het geval is, wordt deze ruimte een kweekplaats voor wasmotten (Joop Beetsma).

6. Open laten varroabodem

Als men beschikt over een droge bijenstal is het dan niet goed om de varroabodem de hele winter open te laten? Of mag dit alleen als het volk op twee broedkamers wordt ingewinterd, met alleen tien ramen in de bovenbak? H. L., Venlo
Men kan gerust de varroabodem open laten in de winter als men in de onderste bak maar een paar klimraten hangt (Jan Mous).

Kers

Teelt

Kersen worden ingedeeld in zoete (*Prunus avium*) en zure (*Prunus cerasus*) kersen. De meikers is een bastaard, ontstaan uit een kruising van *Prunus avium* en *Prunus cerasus*.

Vanouds is de teelt van zoete kersen in ons land bedreven aan hoogstambomen. De groei-kracht ontleende de 'kerselaar' aan de sterke onderstam. De belangstelling voor de teelt van zoete kersen neemt toe omdat er thans zwakke tot matig sterke onderstammen beschikbaar zijn. De bomen op deze onderstammen blijven kleiner en komen eerder in productie. Kleine bomen zijn bovendien gemakkelijk te verzorgen en vooral de pluk is veel eenvoudiger.

Zure-kersebomen blijven van nature kleiner dan zoete-kersebomen en worden ook vaak mechanisch geoogst. Zure kersen zijn vooral bestemd voor de industriële verwerking.

Bloembouw

De bloemen van de kers bezitten vijf witte kroonbladen. In het midden van de bloem zit één stamper. Daaromheen staan ongeveer dertig meeldraden. De nectarklieren bevinden zich onder in de bloem bij het vruchtbeginsel. De nectar van zoete kersen bevat een hoger ($\pm 50\%$) percentage suikers dan de nectar van zure kers ($\pm 25\%$). Zoals bij de andere prunussoorten, bezitten ook kersen extraflorale nectarklieren. Bij de kers zitten deze op de bladstelen. Bij zwoel weer scheiden ook deze klieren nectar af,

zodat ook buiten de bloei de bijen de kersbomen kunnen bezoeken.

Bestuiving

Kruisbestuiving is bij zoete kersen een vereiste. Een gemengde aanplant is dus nodig voor een goede bestuiving. Bij de meikers is kruisbestuiving geen noodzaak hoewel ook bij meikers kruisbestuiving hogere opbrengsten zou geven. De zure kers is zelffertil; een gemengde aanplant is dus niet nodig. Zie voor verdere informatie hierover de rassenlijst voor fruitteeltgewassen.

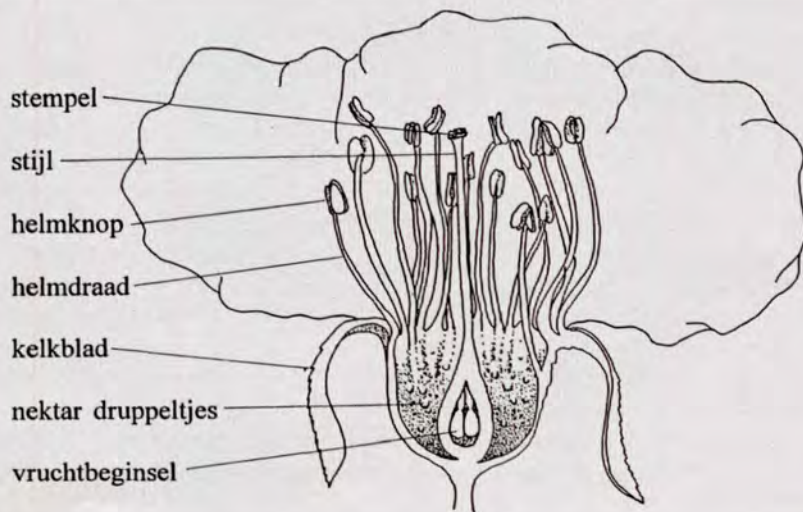
Als gevolg van soms slechte weersomstandigheden tijdens de bloei varieert de opbrengst van jaar tot jaar.

Kersenbloemen zijn zeer aantrekkelijk voor bijen. Ze kunnen er veel nectar en stuifmeel verzamelen. Door de vroege bloei van de kers zijn de weersomstandigheden niet ieder jaar ideaal voor een goed bloembezoek en bestuiving.

Uit de verschillende bestuivingsonderzoeken bij zoete kersen is de positieve invloed van bijen op de bestuiving en vruchtzetting gebleken.

Hoewel zure kersen zelffertil zijn is ook bij zure kersen de positieve invloed van bestuiving door bijen door diverse onderzoekers aangetoond.

Gezien het erg grote aantal te bestuiven bloemen en de ongunstige weersomstandigheden tijdens de vroege bloei zijn vier goede bijenvolken per ha gewenst om tot een optimale bestuiving te komen.

Watergentiaan (*Nymphoides peltata* (Gmel.) O. Kuntze)

Voor de bijenweide in het water

Het was in de beginperiode van mijn interesse voor bijenplanten, dat iemand me vroeg of ik ook bijenplanten voor de vijver wist. Hij had het plan opgevat een vijver in de tuin aan te leggen en wilde de bijenweide tot in het water doorzetten. Waar het enthousiasme van een imker al geen aanleiding toe kan geven. Toen wist ik niet direct een antwoord op zijn vraag te geven. Nu zou ik adviseren: probeer het eens met de watergentiaan. Na een tijdlang de bloemen van deze plant bekeken te hebben, weet ik dat ze graag door bijen bevrogen worden. De vijver moet niet aan de kleine kant zijn, want de watergentiaan heeft ruimte nodig om zich in de breedte te kunnen ontplooiën.

Vooraf op klei

De watergentiaan behoort tot de watergentiaanfamilie (*Menyanthaceae*). Een kleine familie, die circa 40 soorten omvat, verdeeld over vijf geslachten. Daarvan is het geslacht *Nymphoides* Hill. het grootste, met ongeveer 20 soorten, die voor het merendeel in de tropen voorkomen. Watergentiaan is daarvan de meest noordelijk voorkomende soort. Ons land vormt de noordwestelijke uitloper van zijn verspreidingsgebied, dat in de gematigde streken van Eurazië is gelegen. In ons land is de watergentiaan een niet algemene inheemse plant, voorkomend in vijvers, sloten en kanalen, vooral op klei.

Lange kruipende stengels

Watergentiaan is overblijvend. De plant heeft op of net onder de bodem lange kruipende stengels, met een gering aantal wortels op de stengelknopen. Aan deze stengels zitten lang gesteelde bladeren. In de oksels van de bladstelen ontwikkelen zich korte en lange zijstengels.

De korte zijn beworteld en dienen voor de vermeerdering en overwintering. Aan het eind hebben ze lang gesteelde bladeren. Uit deze korte stengels ontwikkelen zich ook lange kruipende stengels, waardoor de plant zich vegetatief vermeerdert. Aan het eind van de lange zijstengels vormen zich kort gesteelde bladeren en bloemen. De bladeren hebben een ronde vorm en vertonen veel gelijkenis met die van de waterlelie, maar dan veel kleiner. De naam van het geslacht: *Nymphoides* verwijst hiernaar betekent:

gelijkend op *Nymphaea* (waterlelie).

De bladeren zijn drijvend en dienen de bloemen tot steun als die zich boven het wateroppervlak verheffen. Dat duurt maar kort. Tegen de tijd dat de bloemen gaan ontluiken komen ze boven water. De bloei van een bloem duurt maar een dag.

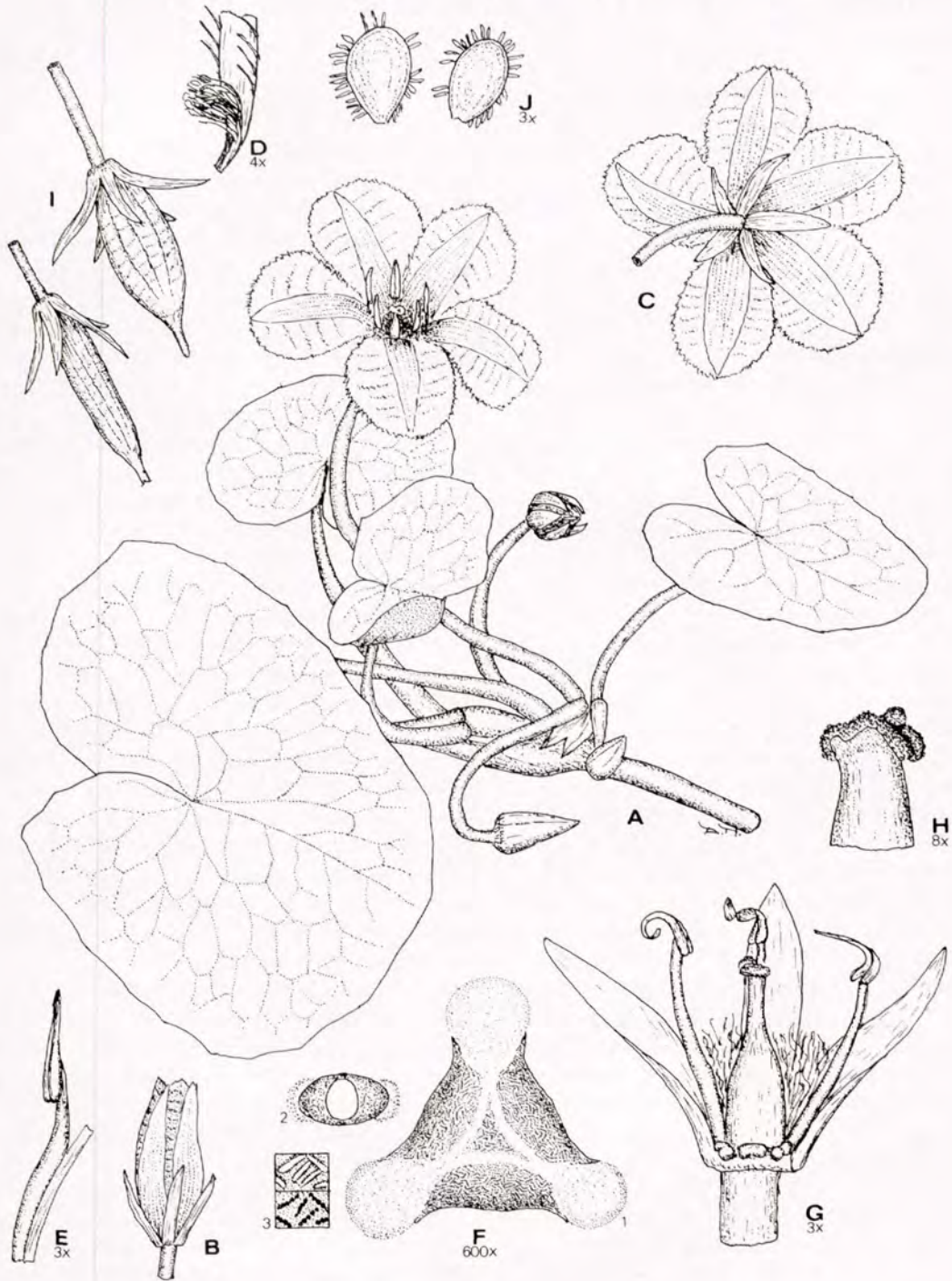
Nectar beschermd

De bloem heeft vijf kelkbladen, die aan de basis met elkaar vergroeid zijn. De bloemkroon is sierlijk van vorm en goudgeel. Zij bestaat uit een kort buisvormig gedeelte en vijf slippen, die een puntvormig middendeel hebben en overigens dun en teer zijn. De rand ervan is fijn gewimperd. Tussen de kroonlippen staan de meeldraden. Ze zijn met het buisvormig deel van de bloemkroon vergroeid. Aan de voet van de slippen zitten behaarde schubjes. Ze worden staminodiën genoemd. Het zijn steriele meeldraden, die tot een kroonbladachtig orgaan zijn vervormd. De beharing van de staminodiën sluit de bloemopening geheel af, waardoor de vrijgekomen nectar prachtig wordt beschermd tegen weersinvloeden. Het nectarium ligt op de bloembodem en bestaat uit vijf lichtbruine bolvormige kussentjes. Hommels en honingbijen zorgen voor de bestuiving. De bloemen vallen voor deze bestuivers temeer in het oog omdat de kroonlippen behalve geel ook nog ultra-violet terugkaatsen. Voor de honingbij zijn de bloemen 'bijenpurper' met een geel hart, waar nectar valt te peuren.

Drijvende zaden

Ongeveer een dag nadat een bloem is uitgebloeid verdwijnt de rijpende vrucht onder water. Daar groeit het vruchtbeginsel uit tot een platte flesvormige doosvrucht. Daarin komen talrijke zaden tot ontwikkeling. Als ze rijp zijn hebben ze een lichtbruine kleur en zijn ze waterafstotend. Daardoor kunnen ze lange tijd blijven drijven en zich via het wateroppervlak verspreiden. Langs de rand van de zaden staan stekeltjes, waardoor ze zich gemakkelijk hechten aan het verkleed van watervogels.

Als de zaden enige tijd onder water worden gebracht zinken ze spoedig naar de bodem. Voor het ontkiemen hebben ze licht nodig.

Watergentiaan (*Nymphaoides peltata* (Gmel.) O. Kuntze)

A deel bloeiende plant; B ontluikende bloem; C onderzijde bloem; D staminodium; E meeldraad; F stuifmeelkorrel: 1 polair, 2 equatoriaal, 3 korreloppervlak; G stamper, nectarium en deel meeldraden met geopende helmknoppen; H stempel; I vrucht; J zaad.

Imkerij 'Wind in de wilgen'

Ab Kuypers

Nog maar amper een half jaar geleden vond op bescheiden wijze de officiële opening plaats van imkerij 'Wind in de wilgen'. Het bedrijf, dat meer wil zijn dan imkerij alleen, is echter nog lang niet voltooid. Op een druilerige winterdag ging **Bijen** eens een kijkje nemen bij Wim en Jolanda Bruinekool, nieuwsgierig hoe het hen inmiddels vergaat op hun nieuwe standplaats, Lelystad.

Een speling van het lot

Even buiten Lelystad-Noord, op afstand begrensd door een bedrijventerrein enerzijds en de spoorweg anderzijds, omgeven door park en bos, ontwikkelt zich langzaam maar zeker één van Lelystads paradepaardjes, het Biologisch Landbouwcentrum. Nu al geldt dit centrum als het grootste op dit gebied van Nederland. Ruim een jaar geleden streken Wim en Jolanda Bruinekool, met kinderen en poes neer aan de Bronsweg aldaar. Hoe je als Amersfoorter op een gegeven moment op het nieuwe land terecht kan komen vertelt Wim: 'In onze vorige woonplaats Amersfoort imkerde ik op een gegeven moment, ik was toen werkloos, met ruim veertig volken. Ik had daarbij verschillende werkplaatsen en standplaatsen in gebruik. Dat was op den duur onwerkbaar. Ik stond min of meer voor de keuze in te krimpen, te stoppen of mijn vleugels uit te slaan. Op een gegeven moment kreeg ik een tijdschrift over biologische landbouw in handen. Hierin stond een artikel over het Biologisch Landbouwcentrum in Lelystad. Ik heb toen contact gezocht met de mensen van hier, omdat ik vond, dat een imkerij prima op zijn plaats zou zijn in zo'n concentratie van biologische landbouw. Ik wist overigens niet, dat de gemeente zelf op haar beurt naarstig op zoek was naar de mogelijkheid een imkerij in dit centrum op te zetten. Noem het maar 'een speling van het lot'. De zaak was bij wijze van spreken in vijf minuten rond.'

'Dat speelde zich af in april 1991, in november werd de grond vrij gegeven voor ons bedrijf. Onze voorwaarde was echter wel, dat we hier behalve voor een imkerij tevens een vergunning voor een thee- en koffieschenkerij zouden krijgen. Het idee voor een dergelijke opzet hadden we voor een deel opgedaan in Zweden. En weet je, van honing alleen kan je amper leven, maar ik zou eerlijk gezegd ook niet alleen met bijen bezig willen zijn. Wij wilden dan ook graag iets starten dat meer dan imkerij alleen is. Tussen april en

november moesten we daarvoor wel mooi een heel plan opstellen. We hadden, toen we toestemming kregen om hier te mogen beginnen nog helemaal niets op papier staan, natuurlijk. Zonder dat er ook nog maar iets van financiën was geregeld zijn we in het najaar van 1991 toch al begonnen met de aanleg van de drachtplantentuin. We waren er zo van overtuigd, dat alles op zijn pootjes zou terecht komen. Gelukkig hebben vrienden en de kerk ons toen op een gegeven moment wel verder op weg geholpen, dat was wel nodig, we liepen echt langs de afgrond.'

Brutaal en overtuigd

In die tijd begon een periode van maanden lang, bijna dagelijks op en neer pendelen tussen Amersfoort en Lelystad. Nadat de eerste aanzet van de 'drachtplantentuin' was gerealiseerd kon eindelijk een tijdelijke woning (lees zomerhuisje) worden betrokken. Naast het vele werk dat er te doen was werd het in eerste instantie verder afwachten tot de moeizaam verlopende financiering rond was.

'Van dat op en neer reizen werd Wim gek. Bovendien kostte het ons veel te veel. We hebben toen een goedkoop zomerhuisje gekocht, dat zou zichzelf gemakkelijk terug verdienen en zijn daar met Pasen ingetrokken,' aldus Jolanda. 'Eigenlijk was het een beetje idioot allemaal, als je daar later aan terug denkt. We zijn brutaal aan de slag gegaan, we hadden zo iets over ons, dat het gewoon moest lukken. Wij waren zelf zó van het welslagen van onze plannen overtuigd. Door die instelling hebben we uiteindelijk ook de bank kunnen overtuigen.'

In de winter van 1992, met de financiering rond, kon eindelijk begonnen worden met de bouw van het woonhuis annex theeschenkerij. Inmiddels had zich bovendien een verrassende gezinsuitbreiding aangekondigd, zodat het voor Wim en Jolanda een bruisend 'eerste jaartje Lelystad' is geworden. De opening kon in september 1993 gevierd worden met de komst van een welgeschapen 'Flevolandse' zoon.

Onderhand is het eerste seizoen van de theeschenkerij achter de rug, waarbij vooral in de weekends al velen de weg naar het markante gebouw van 'Wind in de wilgen' hebben weten te vinden.

'De mensen, die hier komen zijn razend enthousiast. We durven ons dan ook gerust een bijzonder bedrijf te noemen. In het buitengebied hier heb je geen enkele andere mogelijkheid om iets te kunnen drinken.

Daarnaast zijn we geen restaurant maar ook geen koffieshop of iets dergelijks. 'Wind in de wilgen' is ook geen imkerij alleen, waar de nadruk op de winning van honing wordt gelegd. Hier komen meer zaken aan de orde. We geven ook voorlichting over bijen, imkeren en honing. In ons winkeltje verkopen we zo veel mogelijk soorten honing en veel andere bijenprodukten. Voordat men honing koopt kan er altijd eerst geproefd worden. Men weet dan wat er gekocht wordt. We willen proberen de mensen tot het gebruik van honing aan te zetten en ze laten zien, dat honing meer is dan alleen maar een lekker broodbeleg. Maar dit alles gebeurt heel vrijblijvend. Met de klanten komt het gesprek meestal automatisch op de bijen uit. We hebben ook geen echte uitgebreide tentoonstelling. Er hangen foto's en er staat imkermateriaal uitgesteld. We willen de mensen zeker niet overspoelen met veel informatie, we zijn geen museum. Het komt hier vanzelf wel op de bijen uit, niets wordt je opgedrongen. Het is heel vrijblijvend.'

Gigantisch hard werken

'In combinatie met het Biologisch voorlichtingscentrum, dat hier pal aan de overkant wordt gerealiseerd en waarmee we straks alshetware een brink in dit landbouwgebied vormen, kunnen we op ons bedrijf straks rondleidingen verzorgen. We hopen dan veel 'groenmensen' aan te kunnen spreken op hun verantwoordelijkheid drachtplanten uit te zetten'.

'Nee, we hebben zeker geen spijt, dat we eertijds deze gok hebben durven maken. Het is gigantisch hard werken, maar het gaat nu goed. De loop komt er aardig in. Ja om deze tijd, in de wintermaanden, is het rustig. We missen vooral onze 'tuingasten. Er waren bezoekers, die hier regelmatig terug kwamen alleen al voor de tuin. Die volgden het hele seizoen de ontwikkeling daarvan.'

Over het 'gigantische' werk: 'We hebben alles zelf gedaan. Het huis annex theeschenkerij bouwen, de tuin aanleggen. Nu staat er alweer een uitbreiding voor de deur, terwijl de eerste tuin nog niet helemaal klaar is. Zo groeien we uit van 1 tot 1,5 ha. Ik ben nu aan de vierde fase van de eerste drachtuin toe, de aanleg van het voorstuk hier voor het huis, de aanleg van heemtuin en het planten van de bollen. Zoiets als dit doe je maar één keer in je leven.' Bijna het eerste dat opvalt als je de hal van de theeschenkerij binnenkomt is een prachtige Ambrosiuskorf. 'Dit is een geschenk van onze burens,' vertelt Jolanda, welbespraakt en enthousiast over haar zaak, 'zij hebben ons dit afgelopen zomer bij de opening van de theeschenkerij aangeboden. Via het Openlucht Museum in Arnhem

zijn zij bij een oude korfvlechter terecht gekomen, die dit werk nog kan maken. Hoewel hij daar al jaren geleden mee was gestopt is hij voor ons toch nog één keer aan de slag gegaan.'

Commercie en idealen

Zelf noemen de Bruinekoels hun bedrijf 'commercieel met ideële instelling'. Hetgeen niet alleen in de 'filosofie' van de drachtplantentuin tot uiting komt, maar ook in de bedoeling hier ooit een arbeidsplaats voor een minder begaafde medewerker te creëren. Alle drukte van afgelopen jaren heeft het imkeren helaas wat naar de achtergrond verdrongen. 'Ik ga dit jaar noodgedwongen terug naar twintig volken, waar onze tuin, zoals die er nu voor staat, juist groot genoeg voor is; de bezoekers kunnen er dan ook nog rustig in rond lopen. Voorlopig heb ik het bovendien nog druk genoeg met al die andere zaken. Wanneer het werk aan de tuinen gereed is, ga ik de bijenstand weer langzaam uitbouwen. Bovendien moet ik toch ook wel mijn methode een beetje omschakelen. In Amersfoort was mijn seizoen vooral op de linde gericht. Hier begint het al met de wilg, ik ben nu nog meer op het voorjaar gericht. Je komt hier toch wel met een heel andere dracht in aanraking. Wij verkopen dan ook nog lang niet alleen maar eigen honing. Voor Nederlandse honing kopen we ook in bij collega imkers, buitenlandse honing komt bij de Rit vandaan.'

'Zowel qua aanleg als door zijn oppervlakte is de tuin eigenlijk iets tussen een tuin en park. Aan de hand van de folder, waarin de hele tuin wordt beschreven, volg je het verhaal achter deze tuin. Hij is alshetware als een levensweg aangelegd. De gebruikte bomen en struiken hebben allemaal een symbolische waarde, soms uit andere culturen, een andere keer heb ik die er zelf aan gegeven. Vanaf de geboorte kom je via alle fases, die men in het leven tegenkomt uiteindelijk bij de dood uit, uitgebeeld in een grafheuvel waar ooit mijn as komt te liggen. De uitbreiding van de tuin is eigenlijk bedoeld voor de uiteindelijke stalling van de bijenvolken. Dat wordt een 'bomenkerk' en is gebaseerd op een thema uit het sprookje van Tolkien, 'In de ban van de ring'. Dat wordt een landschapskunstproject. Alle aanplant is bovendien gericht op bijen, vinders en hommels.'

'Wind in de wilgen', alle dagen, behalve maandag geopend, is te vinden aan de Bronsweg 25, Lelystad.

(zie ook foto omslag)

Verslag over het onderzoek op de Ambrosiushoeve in '93

A. de Ruijter, J. van den Eijnde, J. van der Steen

Het proefplan voor 1993 kon voor het overgrote deel volgens plan worden uitgevoerd. Door het extreem vroege en goede voorjaar, moest met enkele proeven eerder gestart worden dan we gepland hadden. Om voldoende tijd en aandacht te kunnen geven aan de andere proeven die in dezelfde periode uitgevoerd moesten worden, is besloten de proef met het separeren in 1993 niet door te laten gaan. Omdat, in het kader van de Varroamijt bestrijding, het desinfecteren van gesloten broed met mierzuur veel perspectief leek te bieden, is dit onderzoek in 1993 voortgezet. Inspelend op recente informatie uit het buitenland, is in aanvulling op het proefplan een extra proef gedaan met de behandeling van bijenvolken in de winter met melkzuur, ook in het kader van de Varroa bestrijding. Hieronder volgt gerangschikt naar thema en per projekt een korte samenvatting van de resultaten van het in 1993 uitgevoerde onderzoek.

Teelt en manipulatie van honingbijen en andere bestuivende insecten

1.5 Solitaire bijen

Uit 29 nestkastjes zijn in de herfst van 1992 1559 nieuwe cocons geogst. De geogste bijen zijn in 1993 grotendeels gebruikt voor de vermeerdering op vijf lokaties: in twee fruitboomgaarden, een lokatie in Tilburg en op twee plekken op het terrein van de Ambrosiushoeve. De eigen cocons zijn aangevuld met enkele honderden cocons die we van de Duitse onderzoeker Seidelmann gekregen hebben. In de fruitboomgaarden is enkele malen geprobeerd om het aantal *Osmia*'s op de fruitbloemen te kwantificeren. Hoewel bij de shelters flinke vliegactiviteit kon worden waargenomen van bijen die met fruitstuifmeel thuiskwamen, was het aantal bijen dat op bloemen kon worden waargenomen minimaal. Voor betrouwbare informatie over bloembezoek en bestuivingseffect moet het aantal uitgebrachte cocons nog aanzienlijk groter zijn. De nestkasten zijn aan het eind van de zomer teruggehaald naar de Ambrosiushoeve, de cocons zijn uit de nestkasten verzameld en koel opgeslagen voor gebruik in 1994. Per lokatie is de reproductiefactor bepaald en aan de hand van

steekproeven is de mate van *Chaetodactylus osmiae* besmetting vastgesteld (een specifieke mijt voor deze soort bij). Eind 1993 zijn in totaal 10.985 cocons geogst, waarvan de sex ratio (m : v) 2 : 1 is.

1.9 Hommelteelt

Met het oog op bestuivingsproeven en het levend houden van de expertise is een eigen hommelteelt van de aardhommel (*Bombus terrestris*) aangehouden. Dit geeft de mogelijkheid verschillende aanpassingen van de teeltmethode te onderzoeken. Er is nog steeds veel variatie tussen koninginnen onderling en tussen volkjes voor wat betreft snelheid en succes van de voortplanting en het aantal koninginnen dat per volkje wordt geproduceerd. Door de verschillende stappen in de methode te optimaliseren, proberen we de variatie te minimaliseren. Ruth Bernsen, een studente van de Agrarische hogeschool in Den Bosch heeft tijdens haar stage op de Ambrosiushoeve geprobeerd ook volkjes van andere hommelsoorten op te kweken, beginnend met in het voorjaar buiten gevangen koninginnen. De onderzochte soorten vragen aanpassing van teelttechniek. Door te variëren in temperatuur, vochtigheid, grootte van de kastjes, stimulatie van het broeden (met en zonder honingbijen), het al of niet geven van nestmateriaal (papier, glaswol) etcetera, is het uiteindelijk gelukt om volkjes op te kweken van de volgende soorten: de boomhommel (*Bombus hypnorum*), de akkerhommel (*Bombus pascuorum*), de weidehommel (*Bombus pratorum*) en de tuinhommel (*Bombus hortorum*). Voor de (tamelijk agressieve) boomhommel zijn weinig perspectieven voor wat betreft praktische toepassing. De akkerhommel en de tuinhommel zijn interessant vanwege de lange tong. Deze zomer zijn ook enkele volkjes opgekweekt van de 'zustersoorten' van de aardhommel: *Bombus lucorum*, *Bombus cryptarum* en *Bombus magnus*. Deze soorten zijn moeilijk van elkaar te onderscheiden. Van alle soorten hebben we nu koninginnen, werksters en mannetjes geconserveerd ter vergelijking.

1.15 Separeren

Omdat het weer in het voorjaar de tijdsplanning voor verschillende proeven in de war stuurde, is besloten het separeren dit jaar niet door te laten gaan.

1.16 Invloed van de raamafstand op de verdeling van broed en voer

Bij twee groepen volken is geëxperimenteerd met respectievelijk 10 of 11 ramen per broedbak en 9 of 10 ramen per honingkamer. Bij de controle in mei bleken de volken nauwelijks te verschillen, alleen bleek er bij de volken met 11 ramen in de onderbak significant meer broed te zitten dan bij de volken met 10 ramen in de onderbak. De volken zijn na de lindedracht in Vessem naar Colijnsplaat naar de teunisbloemdracht gebracht. Na de lindedracht was er geen verschil in hoeveelheden honing/dm². Na de teunisbloemdracht was er ook geen verschil tussen beide groepen wat betreft het aantal dm² broed, het aantal dm² honing en het gewicht van de honing per dm².

In beide groepen trad veel variatie tussen de volken op. In de groep met 11 ramen in de bovenbak zat praktisch al het broed in de bovenbak, terwijl het broed in de volken met 10 ramen in de bovenbak gelijk verdeeld was over beide bakken. Dit was dus net andersom als in mei.

Al met al zijn er geen voordelen van een kleinere raamafstand gevonden, wel een nadeel, het is erg onpraktisch.

Bestuiving

3.20 Bestuiving bij tunnelteelten

Bestuiving van klein fruit en aardbeien in tunnels levert soms problemen op. Het lijkt er op dat honingbijen en vooral hommels niet altijd de gewenste activiteit ontplooiën. In kassen bleken zowel honingbijen als hommels goed op aardbei te vliegen. In 1993 hebben we het gebruik van hommels en honingbijen bij aardbeien in tunnels onderzocht.

Honingbijen en hommels bleken beide geschikt om

aardbeien in tunnels te bestuiven. Extra handbestuiving leverde geen profijt op. Wat erg opviel bij de uitvoering van deze proef was dat zowel de bijen als de hommels veel stuifmeel buiten de tunnel verzamelden. Het bijenvolk en het hommenvolk ontwikkelden zich beide dan ook erg goed. Voor het in- en uitvliegen van de tunnel werden enkele luchtgaten in de buurt van de kasten gebruikt. Deze zijn dan ook maar continu open gelaten.

3.22 De bestuiving van snijbonen onder glas met hommels

In 1992 is geen effect vastgesteld van het plaatsen van bijenvolken op de zetting en de uitgroei van snijbonen. In 1993 is de proef herhaald met hommels. Ook de hommels konden de zetting en de uitgroei van de snijbonen niet verbeteren in vergelijking met ingehulde bloemen. Blijkbaar is de (cleistogame) zelfbestuiving voldoende voor een maximale vruchtzetting. Het plaatsen van bijenvolken of hommenvolkjes bij snijbonen onder glas heeft dus geen zin.

3.28 De bestuiving van zeekool en/of bekeergoudsbloem door honingbijen

Zeekool (Crambe) en bekeergoudsbloem zijn alternatieve landbouwgewassen die momenteel in onderzoek zijn. De zeer beperkte literatuur over bestuiving van deze gewassen doet vermoeden dat bij zeekool zelfbestuiving een belangrijke rol speelt en bij bekeergoudsbloem insektenbestuiving. In overleg met CEBECO en CHV, die deze gewassen bij wijze van proef verbouwen, is besloten een kooiproef te doen bij Crambe. In samenwerking met de CEBECO is een perceel Crambe geselecteerd waar de kooiproef uitgevoerd kon worden. Op dit perceel zijn kort voor de bloei vier kooien geplaatst van 6,25 m². In twee van deze kooien is een bijenvolk geplaatst. De bijen in de kooien hebben tijdens de bloei de bloemen intensief bezocht. In augustus zijn de planten uit de kooien per m² geoogst. Ook buiten de kooien zijn enkele vierkante meters geoogst. De partijen geoogste planten zijn door CEBECO gedorst. Bij het volledig buiten sluiten van bestuivende insekten bleek de opbrengst 25% lager dan in de kooien met bijen. Bijen kunnen dus een positieve invloed hebben op zetting en opbrengst. Buiten de kooien was de opbrengst het hoogst: 25% hoger dan in de kooien met bijen. De kooien over het gewas beperken de hoeveelheid licht, de wind en ook sluiten ze andere bestuivende insekten buiten. De vooruitzichten voor Crambe zijn recentelijk wat verslechterd, omdat de kwaliteit van de olie voor een aantal toepassingen minder geschikt blijkt te zijn..

Bestrijdingsadvies varroamijt, voorjaar en zomer 1994

IKC, Christ Smeekens

Sinds in 1983 de eerste varroamijten in Nederland zijn gevonden, is er niets veranderd in de betekenis van de varroamijt voor de bijenteelt. Ondanks het vele onderzoek geldt nog steeds dat zonder bestrijding van deze, de bijenvolken na kortere of langere tijd sterven.

Ook na omvangrijk onderzoek in met name Duitsland is bij de bijen geen natuurlijke weerstand tegen de varroamijt gevonden.

Wel is de schade door de varroamijt aan de bijenvolken de laatste jaren minder geworden door de betere bestrijding die door de bijenhouders wordt uitgevoerd. De meeste bijenhouders zien de noodzaak van een jaarlijkse bestrijding in en voeren deze ook consequenter uit dan enige jaren geleden. Een aantal bijenhouders is gestopt met bijenhouden omdat ze de noodzakelijke chemische middelen niet toe wilden passen. De oplossing voor het varroamijtprobleem is nog lang niet gevonden.

De afhankelijkheid van chemische middelen mag slechts tijdelijk zijn. Op de lange termijn moet er een andere oplossing voor het varroamijtprobleem komen. In Europees verband wordt er aan een onderzoeksprogramma gewerkt om de natuurlijke weerstand van bijen tegen de varroamijt te vergroten. Resultaten zijn echter zeker niet vandaag of morgen te verwachten.

Bestrijding

Voor de bestrijding van de varroamijten zijn

chemische middelen noodzakelijk. Van de chemische middelen is mierzuur in de vorm van Illertissen mijtenplaten een 'zachter' middel. Door gezamenlijk onderzoek van de Landbouwniversiteit Wageningen met de Ambrosiushoeve is een methode ontwikkeld waarbij varroamijten die zich in het gesloten broed bevinden worden gedood met behulp van deze platen. Dit is een verbetering van de arrestraam-methode, waarbij het broed van het arrestraam werd verwijderd. Ook is gewerkt aan het gebruik van darreraat om varroamijten te vangen en te verwijderen. Deze nieuwe onderzoeksresultaten zullen binnenkort in '**Bijen**' worden gepubliceerd.

Van de meer 'harde' chemische middelen zijn momenteel alleen Apitol en Apistan toegelaten voor de bestrijding van de varroamijt. Apitol alleen toepassen in de winterperiode als er geen broed in de bijenvolken aanwezig is. Apistan geeft het beste bestrijdingsresultaat. De toepassing van Apistan kan alleen plaatsvinden direct na de laatste honingooft. Later in het seizoen is de uitwisseling van fluvalinaat, de werkzame stof van Apistan, tussen de bijen minder, waardoor ook het bestrijdingseffect op de mijten kleiner is. Volg bij gebruik van Apistan de gebruiksaanwijzing precies op. Laat de Apistanstrips zeker niet langer dan voorgeschreven (zes weken) in de volken hangen. Dit voorkomt onnodig hoge concentraties residuen van fluvalinaat in de bijenwas.

honing

RECEPTEN

Cashewnotencake

Baktijd: 45 min
Keukengerei: cakevorm 1 liter.

100 g ongezouten cashewnoten
250 g tarwemeel
2 tl wijnsteenpoeder
mespunt zout
3 eieren
100 g zachte boter
100 g honing
sap van een halve citroen

Verwarm de oven voor op 175 graden. Vet de cakevorm in met boter en bestuif deze met wat meel. Rooster de cashewnoten in de oven of in een droge koekepan goudbruin. Meng het meel, de wijnsteenpoeder, zout en noten in een kom. Splits de eieren. Klop in een kom de boter schuimig met de honing en roer er één voor één de eigelen onder. Voeg ook het citroensap toe. Klop de eiwitten stijf. Meng het meelmengsel, de eitwitten en het botermengsel voorzichtig met elkaar. Vul hiermee de cakevorm. Bak de cake in 35 minuten goudbruin.

(Recept overgenomen uit 'Smullen met Gebak, bakrecepten natuurlijk gezoet' uit de IRIS Reeks Natuurlijk Koken, Lekker Eten)

Stuifmeel halen

In Bee Culture van september 1993 wordt een nieuw onderzoek betreffende stuifmeel besproken. Stuifmeelhaalsters hoeven niet in direct contact te staan met het opgeslagen stuifmeel om toch meer of minder stuifmeel te halen. Is er voldoende stuifmeel, dan wordt er weinig gehaald; bij een tekort aan stuifmeel wordt er juist veel binnen gebracht.

In het decembernummer van Bee Culture trof ik aan een ingezonden brief. Een imker klaagt dat hij eind oktober veel stuifmeel binnen ziet dragen, terwijl er al bijna geen broed meer is. Geen broed, dan is er ook geen extra stuifmeel meer nodig en dus haalt hij ramen met stuifmeel uit de kast. Wel is hij benieuwd of hij de hoeveelheid stuifmeel goed heeft ingeschat, zodat zijn volken goed de winter doorkomen en er nog ongebruikt stuifmeel in de raten zit. Intussen geloof ik hij niets van het onderzoek dat in het septembernummer is gepubliceerd. Ze moeten dat maar eens herhalen met grote volken en niet met demonstratiekastjes.

Hier in Nederland is het juist een goed teken als de bijen in oktober nog veel stuifmeel binnenbrengen. Persoonlijk lijkt het mij vrij dom om dan alsnog in de kasten te gaan rommelen om die ramen eruit te halen. Volgens de resultaten van het onderzoek is er dan weer minder stuifmeel, dit is voor de bijen een stimulans om toch weer stuifmeel te gaan halen.

Bee Culture 1993 (9 en 12).

Vergelijkende fysiologie

Vergeleken met de mens is de bij maar een zielig wezen. Ze heeft geen lever en kan dus niet tegen alcohol. Ze kan ook geen koolhydraten in de vorm van glycogeen opslaan, ze heeft dan ook geen directe reserve. Daarom kan de bij maar drie uur zonder eten. Ze moet dan suiker opnemen, anders kan ze niet meer vliegen.

Koolhydraten zijn opgebouwd uit één of meerdere suikermoleculen. Enkelvoudige suikers (monosacchariden) zijn fructose en glucose. Kristalsuiker is een disaccharide, opgebouwd uit één molecuul fructose en glucose. De bij heeft (evenals wij) in haar speeksel een enzym, invertase, dat de kristalsuiker splitst in twee enkelvoudige suikers, waardoor het makkelijker kan worden opgenomen. Koolhydraten die uit meer dan twee monosacchariden zijn opgebouwd,

bijvoorbeeld zetmeel, kan de bij niet splitsen. Mensen kunnen dat wel; wij kunnen dus een boterham eten en een bij niet.

Deutsches Bienen Journal 1994(1).

Bijenstruik

Een opvallende struik in onze tuinen is de *Buddleja davidii*. Vooral vlinders bezoeken de paarse bloemtrossen, vandaar de naam vlinderstruik. Bijen vliegen er niet op, want de nectar zit te diep. Een andere *Buddleja*, namelijk *Buddleja altinifolia* is wel een drachtplant.

In tegenstelling tot de vlinderstruik, groeit deze *Buddleja* de eerste twee tot drie jaar maar langzaam. De smalle grijsgroene bladeren groeien aan lange dunne loten. In juni/juli bloeit de struik met lichtlila, en sterk geurende bloemen.

De struik wordt tot drie meter hoog. Ze moet een zonnige warme standplaats hebben, maar is wel winterhard. Ze bloeit op tweejarig hout, dus moet niet sterk worden ingesnoeid zoals de vlinderstruik. En evenals de andere *Buddleja* kan deze goed tegen de luchtvervuiling door uitlaatgassen.

Deutsches Bienen Journal 1994(1).

De bloemen en de bijtjes

Vaak maken we grapjes over de bloemetjes en de bijtjes. Maar hoelang is het nu bekend dat bijen de bloemen kunnen bevruchten door het overbrengen van stuifmeel? In 1750 beschreef Arthur Dobbs voor het eerst de bloemvastheid van de bij: 'Als het (de bij) begon te verzamelen op een madeliefje, dan bleef het daar op verzamelen en sloeg de klaver, de kamperfoelie en de viooltjes over... Als de feiten inderdaad zo liggen en mijn observaties goed zijn, dan denk ik dat de Voorzienigheid de bij heeft benoemd tot het Instrument om de groenteopbrengst te vergroten.'

Dobbs zag ook dat het stuifmeel op de stempel van een volgende bloem terecht kwam en trok daar de goede conclusie uit.

Toch was hij geen wetenschapper hoewel hij ook al astronomische observaties had gedaan. In 1752 werd hij benoemd tot gouverneur van de provincie Noord-Carolina, maar na zijn pensionering sleet hij zijn dagen in zijn geboortehuis in Noord-Ierland.

Bee World 1993(4).

Van 'speel'-dopjes tot zwermstoffen

We noemen het 'speel'-dopjes, maar veel (beginnende) imkers jagen ze de stuipen op het lijf. Toch zijn ze het hele jaar op de raten aanwezig. In de winter teruggebracht tot dikke knobbels was, wachtend op betere tijden. Die betere tijden breken aan met de komst van het voorjaar. Als het broednest zich uitbreidt worden ook de speeldopjes weer tot leven gewekt. Een metamorfose van dikke wasknobbels tot flinterdunne dopjes met een uitnodigende vorm voor de koningin om ze te beleggen. Dat beleggen duurt meestal nog wel even, maar bij een vroeg voorjaar en overvloedige dracht gebeurt het toch in de loop van deze maand! De speeldopjes zijn dan gepromoveerd tot zwermstoffen. Als imker ben je geneigd om de speeldopjes direct weg te breken. Waarom zouden we echter. Als de temperatuur buiten erg hoog of laag is breken we de thermometer toch ook niet in stukken als het ons niet bevalt? Beschouw ze daarom als streepjes op de zwermkoortsthermometer.

Wegbreken heeft trouwens totaal geen zin. Uit onderzoek is gebleken dat ze door de bijen weer even snel worden opgebouwd. Ze horen thuis in elk volk met een zich uitbreidend broednest. In het bewuste onderzoek is er ook geen relatie ontdekt tussen het aantal speeldopjes en het aantal belegde zwermcellen later. Wel is het zo dat het een, de zwermcel, uit het ander, de speeldop, voortkomt.

De zwermcellen

Wanneer bouwen de bijen speeldopjes uit tot zwermcellen? Wordt er gewacht op een speciaal signaal, komt de bouw voort uit een gezamenlijke actie en kunnen we ze voorkomen? Er is wel het een en ander over bekend. Zwermcellen worden gebouwd als er, door welke oorzaak dan ook, niet voldoende koninginnestof door het volk circuleert om alle bijen te voorzien. Op welk moment dit punt wordt bereikt kan afhankelijk zijn van de totale produktie van die stof door de koningin, het tempo van verspreiding door het volk en ook de behoefte van de bijen naar die stof. Omdat speeldopjes de noodzakelijke voorlopers zijn van koninginnedoppen wordt het aanzetten waarschijnlijk veroorzaakt door een tijdelijk tekort aan dezelfde koninginnestof welke later bij een groter gebrek, het aanzetten van echte doppen veroorzaakt. Een slechte circulatie van koninginnestof kan worden tegengegaan door op tijd voldoende ruimte te geven.

Op tijd betekent voordat het broednest al door een brede stuifmeel- of nectarkraag is ingesloten. Inmiddels worden er dagelijks vele honderden bijen geboren en het circuleren van de koninginnestof verloopt steeds moeizamer. Bijen die aan het bouwen zijn ontvangen te weinig feromoon of koninginnestof en beginnen met de bouw van koninginnecellen. Andere gelijkgezinde bijen gaan met dit werk verder. Weer andere bijen, die wel voldoende feromoon hebben ontvangen, knabbelen weer een stukje van de moerdoppen in wording af. Dit proces kan zo een tijdje doorgaan en hiermee is dan verklaard hoe het kan voor komen dat er in een volk tegelijkertijd doppen worden aangezet en andere worden aangevreten. Het volk was blijkbaar nog niet zo ver. Om het nog iets ingewikkelder te maken blijkt uit onderzoek dat zowel doppen met een larf als gesloten doppen een geringe hoeveelheid koninginnestof produceren. Maar uiteindelijk krijgt de zwermkoorts toch de overhand als er te weinig medicijn, koninginnestof, voorhanden is om de koorts te temperen. Wat kunnen we doen om het tijt te keren? Als het volk eenmaal in deze situatie verkeert niet veel. Veel ruimte geven en het volk delen of van een jonge koningin voorzien voordat de zwermneiging tot in alle geledingen van het bijenvolk is doorgedrongen wil wel eens helpen. Het zijn prachtige uitgangspunten, maar in de praktijk krijgt u, zoals elke imker, met zwermmerij te maken. Geniet ervan!

Nog wat uit de praktijk

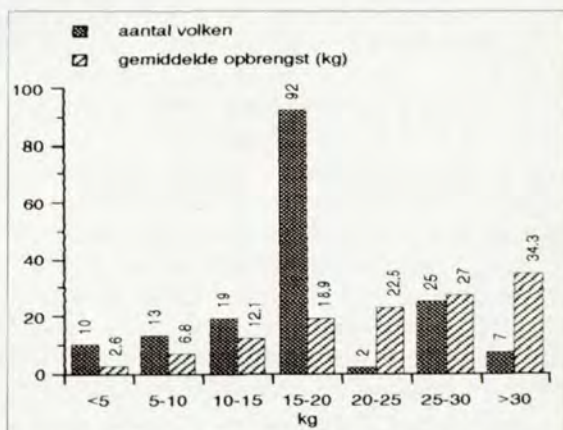
1. Bij het in elkaar zetten van raampjes komt het regelmatig voor dat ze niet goed in elkaar passen. Forceer niets want het hout scheurt bij de inkeping. Leg, om dat te voorkomen de latjes eerst een tijdje in water.
2. Kunstraat kan deze maand worden gegeven mits er flinke dracht is of als er wordt gevoerd. Tegen het broednest en in de bovenbak geeft 't beste resultaat.
3. Geef uw bijen de ruimte. Vervang raten met wintervoer door kunstraat. Gebruik het voer later in het jaar voor afleggers of bij de koninginneteelt.
4. Wilt u de koningin knippen of merken? Probeer dan op een mooie dag aanwezig te zijn als de vliegbijs van huis zijn, door het geringe aantal bijen is de koningin beter te vinden. Verder in het bijenjaar wordt het steeds moeilijker. Om de koningin te vinden zijn er talrijke maniertjes bedacht (zie de imkersencyclopedie). Mij bevalt uitstekend het inhangen van een vel kunstraat midden in het broednest, drie dagen later is het uitgebouwd en wordt door de koningin belegd.

bijen te beginnen. Want om vier kilometer van huis je eigen kast of korf terug te vinden was voor mij even onbegrijpelijk.

Honigenquête 1993

De Leidse imkers houden traditiegetrouw een enquête over de honingopbrengst. Uit de 18 ingeleverde formulieren bleek dat 168 volken 3041 kg honing hadden verzameld, een gemiddelde van 18,1 kg per volk.

Zo maar een plaatje

Zo maar een plaatje dat bij het voorjaar past. Een mooie zonnige dag en onze poes bovenop de schoorsteen gevormd door bakken met raten die aldus waren overwinterd.

Via mussen naar bijen

Een mussenverhaal, opgetekend uit de mond van Jan Lensink die al op jeugdige leeftijd gefascineerd raakte door het oriënteringsvermogen van vogels. In 1946 begon hij met het merken van huismussen. Via een vanginstallatie kreeg hij genoeg exemplaren voorhanden om een onderzoek te starten. Van gekleurd vliegerpapier knipte hij kleine rondjes zo groot als een stuiver en plakte die op hun borst. Iedere nieuwe week begon met een nieuwe kleur en later ook met nieuwe vormen. Eindelijk raakte de voorraad ongemerkte huismussen op. Het was uitermate interessant om te zien waar de gemerkte mussen zich ophielden. Tot op 500 meter van zijn huis zag hij ze terug. De huismussen met jongen vonden, voedsel verzamelend altijd hun nest terug. Tien jaar na deze start verwierf hij een vergunning voor het vangen en ringen van in het wild levende beschermde vogels. De kennis over het oriënteringsvermogen van vogels kreeg een nieuwe impuls. Een vogeltje van nog geen zeven gram, gevangen in zijn tuin werd twee jaar later op dezelfde plek teruggevangen. In die tussentijd was hij tweemaal op en neer gevlogen naar het noorden van Afrika, vliegtochtsjes van zo'n drieduizend kilometer. En dan te weten dat het een exemplaar was die alleen gedurende de nacht vliegt. Bijna ongelooflijk en voor mij nog steeds onbegrijpelijk. Nu zult u denken wat heeft dit verhaal met bijen te maken. Alles beste mensen, alles. Want dit fenomeen, oriënteren, was voor mij van doorslaggevende betekenis om met

Het weer in april

Tot slot een overzicht van het gemiddelde aprilweer van de afgelopen vijf jaren. Over de periode 1961-1990 geldt als normaal landelijk gemiddelde 154 uren zon, 50 millimeter neerslag en voor het midden van het land een gemiddelde maximum temperatuur van 12,5 °C.

April-maanden					
Jaar	Zon (uren)	Neerslag(mm)	Max.temp. (°C)		
1989	somber (115)	nat (67)	koud (10,2)		
1990	zr. zonnig (222)	normaal	zacht		
1991	zonnig (201)	droog (34)	zacht (13,5)		
1992	normaal	normaal	normaal		
1993	normaal	normaal	zeer zacht (15,8)		

Geraadpleegd:

- Caron, D.M., Department of Entomology, Queen cup and Queen cell production in Honeybee Colonies; Journal of Apicultural Research 18(4): 253-256
 Free, J.B., Pheromones of social bees, Inhibitory effects of queens on queen rearing: 32-45
 Lensink, J., Over oriënteren gesproken; De Vliegplank, 4(3): 6-7 VBBN subvereniging Gorssel
 Pavert, I. v.d., Honigenquête; De Stertselaar, 17(5): 15 VBBN subvereniging Leiden

Enthousiaste belangstelling voor koninginneteeltdag in Wageningen

Joop Beetsma

De belangstelling voor deze dag was ongeveer even groot als in het vorige jaar. Na de ontvangst met koffie kon voorzitter Jan Dommerholt in de collegezaal van de vakgroep Entomologie van de LUW 76 enthousiaste deelnemers verwelkomen.

Koninginneteeltcommissie weer bij VBBN

116 Hij deelde mee dat de Commissie voor de koninginneteelt niet meer onder de Bedrijfsraad valt en dat de VBBN het plan heeft om deze commissie weer op te nemen. Het doel van deze commissie blijft, tenzij daar andere ideeën over ontstaan, het bijeenbrengen en ondersteunen van alle organisaties die zich met de koninginneteelt bezig houden en het uitdragen van kennis en ervaring op dit gebied tijdens de bijeenkomsten en in de vorm van informatie-verstrekking voor beginnende telers. Dit alles, zonder onderscheid te maken tussen de honingbijrassen waarmee gewerkt wordt en de organisatie waarbij de imker is aangesloten.

In- en uitvoer bijenmateriaal binnen de EU

Over de in- en uitvoer van bijen en bijenbenodigheden (waaronder was en kunstraat) binnen de EU gaf Wim van den Hoeven, voorzitter van de Landelijke Ziektebestrijdingscommissie VBBN, een toelichting op wat er reeds in het maandblad *Bijen* is gepubliceerd. In verband met het onder controle houden van het Amerikaans vuilbroed wil de RVW alle imkers registreren; voor de bevruchtungsstations wordt gedacht aan een verantwoordelijke persoon die gemachtigd wordt om gezondheidsverklaringen af te geven. Van den Hoeven overlegt met de RVW of alle imkers moeten worden geregistreerd of alleen die imkers die met hun volken naar een ander land reizen. Deze regeling betreft personen die een of meer bijenvolken houden, afgezien van het feit of ze dit als liefhebberij doen of als beroep. Om een indruk te krijgen hoeveel imkers in principe van plan zijn met hun volken naar het buitenland reizen, worden deze imkers verzocht om dit zo snel mogelijk bij hun organisatie te willen melden. De regeling moet voor dit seizoen klaar zijn. In het aprilnummer van *Bijen* zullen de eisen, die in Duitsland worden gesteld ten

aanzien van het importeren van bijen, worden opgenomen.

Imkersdemonstratie bij EU in Brussel

Als voorzitter van de Bedrijfsraad roept Dick Vunderink de imkers op om deel te nemen aan een demonstratie bij de kantoren van het Europe Parlement en de EU op maandag 24 januari om te protesteren tegen het uitblijven van een door het Europe Parlement toegezegde ondersteuning bij de ziektebestrijding, het onderzoek en de voorlichting. Er worden in totaal 1.800 imkers, waaronder 20 Nederlanders verwacht.

Als voorzitter van de VBBN stelde Vunderink dat de Bedrijfsraad geen hoge prioriteit aan de Koninginneteeltcommissie gaf en dat de VBBN nu overweegt om deze commissie weer op te nemen. De koninginneteeltcommissie behoudt een eigen bestuur, waarin alle imkersorganisaties vertegenwoordigd kunnen zijn, met een contactpersoon in het Hoofdbestuur. De wens van de VBBN is dat deze commissie hulp verleent aan alle koninginnetelers (ook professionele) en KI-cursussen organiseert.

Mededelingen KI, overlarfdagen en bevruchtungsstations

In verband met het feit dat Gerard Luttkhuis verhinderd was om te komen, gaf Rein Kakes zijn berichten door. De KI-Nieuwsbrief, samengesteld door de heer Kempers, is aan alle oud-cursisten gezonden. De contactdag 1994 zal op de 2e of 3e zaterdag in mei worden gehouden. Hierbij zullen de heren Nuy en Scheere, uit België, die zeer veel ervaring in de KI hebben, aanwezig zijn. De KI-apparatuur is aanwezig in het Bijenhuis en kan daar worden gebruikt. Iedere gebruiker dient zelf alle benodigde materiaal mee te nemen. Mevrouw Kleinen wil een stamboom van de teeltlijnen bijhouden.

Kakes deelde verder mee dat, zoals gebruikelijk, alle mededelingen over overlarfdagen en bevruchtungsstations in het aprilnummer van *Bijen* zullen verschijnen. De gang van zaken in Lemmer zal dezelfde zijn als in voorgaande jaren. Mogelijk wordt het bevruchtungsstation naar de oorspronkelijke locatie verplaatst. Luuk de Wit gaf een overzicht van de activiteiten van de Buckfastbevruchtungsstations.

Selectie van bijenlijnen op varroamijt-tolerantie

In aansluiting op de voordracht van Willem Jan Boot tijdens de vorige bijeenkomst, gaf Joop Beetsma een overzicht van de ontwikkelingen op het gebied van de selectie van bijenlijnen op tolerantie ten opzichte van de varroamijt. Met het resultaat van de globale selectie van Joegoslavische volken in de Verenigde Staten wordt waarschijnlijk veel te voortvarend gehandeld. Geselecteerde koninginnen werden aan beroepstellers uitgereikt en deze telers adverteren nu zelfs met koninginnen die mijtiresistente (varroa- en trachee-mijt) volken zouden produceren.

De onderzoekers Bert Thrybom en Ingemar Fries hebben in 1991 aangetoond dat in hybride-volken, (*A. m. monticola*, afkomstig uit Kenia x *A. m. ligustica*), het percentage varroamijten dat zich niet voortplant in de broedcellen groter is (24,3) dan in *A. m. ligustica* volken (7,8). Op het eiland Gotland, Zweden, worden kruisingen van de Elgonbij, (*A. m. monticola*, met de Buckfastbij, *A. m. ligustica* (de Italiaanse bij) en met *A. m. sahariensis* getest op bruikbaarheid als produktievolk en op resistentie tegen de varroamijt. In een vergelijking met volken van het Zweedse straathondenras, blijken de kruisingen wat betreft de honingproductie, de steeklust, de ontwikkeling van het volk, de neiging tot zwermen en het lage aantal varroamijten per volk in het najaar, weinig te verschillen.

In 1990 heeft de imker Alois Wallner in Oostenrijk uit 700 carnica-volken 70 volken geselecteerd waarin weinig mijten voorkwamen. Hij controleerde dit aantal door in het voorjaar en het begin van de zomer darrebroedcellen te openen. Alle volken met veel mijten werden uitgesloten van de proef en met mierzuur behandeld. Bij 12 overgebleven volken onderzocht hij de besmetting door om de twee weken 20-50 werkstercellen te openen en het aantal mijten te tellen. Deze volken overwinterde hij zonder chemische behandeling en in het volgende jaar ontwikkelden zij zich op normale wijze. Vanaf september 1990 tot april 1991 verzamelde hij van vijf willekeurig gekozen volken alle mijten die op de varroalade vielen en onderzocht hoeveel van deze mijten door de bijen beschadigd waren. Voor de gehele winterperiode varieerde het percentage beschadigde mijten tussen 7,1 en 33,2. Het aantal beschadigde mijten was gecorreleerd met het totale aantal gevallen mijten. De beschadigingen varieerden van het ontbreken van kleine stukjes van de monddelen en alle poten tot het ontbreken van de

monddelen en alle poten. De gevonden mijtensterfte in de geselecteerde volken was, van november tot maart, zes maal zo groot als in niet-geselecteerde volken uit hetzelfde gebied. Bij een volk werd geschat dat slechts 45,6 % van het aantal 'ingewinterde' mijten was overgebleven. De resultaten werden bewerkt en gepubliceerd door Ruttner en Hänel (1992).

Excursie naar het bevruchtungsstation Schiermonnikoog

Peter Liefbroer verzorgt voor gevorderde imkers de cursus koninginneteelt in Alkmaar. Hij vertelde zeer enthousiast over een excursie met de cursisten naar het bevruchtungsstation en vertoonde daarbij een serie prachtige dia's. Deze excursie leidde uiteindelijk tot meedoen en herhaalde bezoeken.

Vergelijking Schier en kruising Schier x Spiekeroog

Omdat Hayo Velthuis wegens familieomstandigheden niet aanwezig kon zijn vertelde Bram de Smidt over de lotgevallen tijdens het uitvoeren van een degelijk geplande vergelijking tussen Schier en de kruising Schier x Spiekeroog. Zijn conclusie was dat zo'n vergelijking, vooral door weersomstandigheden, niet een eenvoudige zaak is. Dit verslag wordt in beknopte vorm in *Bijen* gepubliceerd.

Bijenkasten op phacelia. Foto H. Bonnema

Station voor Carnicateelt

M. Bijnen

Zoals de laatste jaren gebruikelijk was, kunnen ook dit jaar weer Carnicakoninginnen van Schiermonnikoog besteld worden. De prijs is weer f 30,- per koningin en kan op gironummer 28.59.193 overgemaakt worden t.n.v. 'Stichting Station voor Carnicateelt' te Harlingen. De aflevering is ongeveer half juli en zal op de gebruikelijke wijze plaatsvinden. Het inzenden van volkjes, om de koningin op Schiermonnikoog te laten bevruchten, moet tijdig aangemeld worden, omdat het vervoer per boot en het vervoer per vrachtwagen van de steiger naar het bevruchtungsstation, op tijd geregeld moeten worden. U dient er rekening mee te houden dat in de weekenden geen vracht wordt aangenomen door de vervoerder.

118

Plaatsingsvoorwaarden

De kastjes moeten aan een aantal voorwaarden voldoen om geplaatst te worden.

- Er moet een koningin inzitten, geen doppen i.v.m. eventuele zwermen op Schiermonnikoog.
- De kastjes moeten solide zijn en voorzien van voldoende ventilatieopeningen, afgedicht met metaalgaas, geen kunststof.
- Aan de binnenzijde van de vliegopening moet een stevig bevestigd darrenrooster zitten (opening 5 mm).
- Het deksel en de wervel voor de vliegopening moeten goed vastgeschroefd zijn, echter zodanig dat de wervel voor de vliegopening op Schiermonnikoog goed te openen is. Bij Kirchheimers kan de deksel en de wervel met watervast plakband worden vastgemaakt.
- Op elk kastje moeten, goed leesbaar, naam, volledig adres en telefoonnummer watervast zijn aangebracht.
- Voldoende voer in de kastjes.
- In elk kastje moet ongeveer een vierde deel van een Apistanstrip zijn aangebracht i.v.m. eventuele varroamijtbesmetting. Wilt u meer informatie, dan kunt u contact opnemen met M. Bijnen, Daniëlweg 3, 5962 AR Horst-Melderslo, 04709-82397. Op dit adres kunt u ook koninginnen of volkjes bestellen en bevruchtungsfolkjes aanmelden, het liefst schriftelijk met vermelding van volledig adres en telefoonnummer.

Overlarfdagen 1994

Carnica

Proefstation Meppen (Duitsland)

Op 5 juni kan in Meppen worden overgelarfd. Voor tijd en plaats kunt u contact opnemen met: G. Luttikhuis te Oldenzaal, 05410-13649. Er zijn in Meppen verschillende geselecteerde Carnicalijnen beschikbaar.

Twente (Carnicavereniging Oost-Nederland)

Gedurende het hele seizoen vanaf de vierde week in mei kunt u, na telefonische afspraak, op verschillende plaatsen in Twente overlarven van de geselecteerde Carnicalijnen 03, Peschetz en Celle. Deze larven zijn gratis. U kunt daarvoor bellen: 053-612416 (Enschede), 074-772514 (Hengelo), 05410-15228 (Oldenzaal).

Wateringen (bij Den Haag)

Op 21 mei kunt u terecht bij J. Hertsig voor Carnicalarven, 01742-93384.

Bussum

Op 21 mei kunt u tussen 14.00-15.00 uur voor larven van verschillende Carnicalijnen terecht in de bijentuin Bussum. Inl. en aanm. bij: J.M. Verrier, 02159-42127.

Eelde, Noordelijke bijenmarkt, Elema college.

Op deze markt stelt J. Kruit op 11 juni van 10.00-12.00 uur larven beschikbaar van de Carnicalijn 07.

Op de volgende adressen kunt u (na telefonische afspraak) het hele seizoen terecht.

- M. Bijnen, Horst (L). Div. Carnicalijnen, 04709-82397.
- J. Kruit, Ter Apel (Gr.), 05995-1471. Carnicalijn 07.
- J. Duijvetter, Arum (Fr.), 05176-42004. Carnica.
- A. Schaap, Oost Kapelle (Z), 01188-3233. Carn.-lijn 07
- A. Staals, Eindhoven, 040-811287. Div. Carnicalijnen.
- J. Trip, Erichem (G), 03447-2689 Div. Carnicalijnen.
- R. Kakes, Lemmer (Fr.), 05146-2066. Carnicalijn 03.

Buckfast

(Overlarfdagen georganiseerd door Buckfast belangen verenigd)

District Zuid

Lijnen:

PK007 = .92-PK75xKB341: .91-KB163xKB131.

KB243 = .91-KB341xKB131: .88-HR136xHR137.

Van deze lijnen wordt overgelarfd op de plaatsen:

Maarheeze

Vanaf 30 april na telefonische afspraak. B. Klöpping, 04959-1828. 7 mei, 21 mei.

Reuver

7 mei, 21 mei. H. v.d. Berg, 04704-2587.

Etten-Leur

14 mei, 4 juni. C. Coremans, 01608-14116.

Renesse

28 mei, 11 juni. C. Boot, 01116-1681.

Heeswijk-Dinther

28 mei, 11 juni. F. v.d. Heuvel, 04139-2603.

District noord; Proefbijenstand De Hondsrug i.o.

Annen

23 mei, 14.00-16.00 uur, 05922-1826.

BP193 en HD193.

Eelde, Elema College

28 mei, 10.00-12.00 uur.

HD193, RJ(L), AM(...) = TR137xTR13.

Eelde, Noordelijke bijenmarkt, Elema College.

11 juni, 10.00-12.00 uur.

HD193, RJ(L), KB245, AM(...) = TR137xTR13.

Teeltgroep Ameland

Vanaf 20 mei na afspraak. G. v.d. Velde, 050-421794

Teeltgroep Pampus

Lijnen: PK75, PK007 (KB163), TW56 (BO288).

Van deze lijnen wordt overgelarfd op de plaatsen:

Schothorst

14 mei, D. Lems, 033-942994. F.'t Hoen, 03499-83465.

Verder na telefonische afspraak bij P. de Koning,

02972-62061 en bij F. 't Hoen, 03499-83465.

Overige gebieden Bucklandgroep

Beschikbare lijnen:

HZ390 x TR13 HZ390 x HK133

KB245 x HD245 (wordt darrenlijn 1994)

HD217 x HD217 HD233 x HD245

JG252 x HD217 JG240 x HD217

A 244 x HD391 KB390 x KB131

KB245 x KB131

Van deze lijnen wordt overgelarfd op de bijenmarkt in Middenbeemster op 7 mei, 08.00-12.00 uur. Inl.

dhr. Meijerink, 02269-5546.

En verder volgens telefonische afspraak bij

dhr. Meijerink te Tuitjenhoorn, 02269-5546, en

Th. Ebbink te Elim (bij Hoogeveen), 05285-2025.

Buckfast overlarfdagen georganiseerd in samenwerking met Michael van der Zee

Al het materiaal is door internationale samenwerking tot stand gekomen, en uitvoerig getest op kwaliteit.

Anna Jacoba Polder

30 april vanaf 14.00 uur bij M. van der Zee,

Langeweg 68, 01677-2522.

Oud Loosdrecht

7 mei en 11 juni vanaf 14.00 uur bij 'Het Schuurtje', Oud Loosdrechtse dijk 115, 02158-24104. Op het zelfde adres wordt door Wim van de Wolk overgelarfd op 14 mei, 28 mei en 25 juni vanaf 14.00 uur.

't Vooroentje (Gemeente Zeeland bij Grave)

14 mei vanaf 14.00 uur bij J. Ottens, 't Vooroentje 29, 08865-2918.

Nunspeet

20 mei, 18.00-20.00 uur bij K. Bouw, Zeeweg 7,

03412-594920.

Arnhem (Hoogkamp)

21 mei, 10.00-12.00 uur bij de fam. Willems,

Tooropstraat 26, 01677-2522 (Van der Zee).

Tilburg

28 mei vanaf 14.00 uur, bij B. Janssen, Reeshofdijk 33,

013-703382 (Ed Jacobs).

Veldhoven

4 juni vanaf 14.00 uur, bij Th. de Bruijn,

Blaarthemseweg 60, 040-538298 (J. Lommers).

Bij M. van der Zee kunt u, na telefonische afspraak,

ook op andere tijden terecht, 01677-2522.

Overlarfdagen Buckfast Veluwe

Op de zaterdagen 7, 14, 21 en 28 mei van 10.00-13.00 uur, wordt er overgelarft van origineel Deens materiaal afkomstig van de teler K. Brandstrup. Voorhanden zijn de lijnummers KB067, KB410 en KB390.

Voorthuizen

7 en 14 mei overlarven bij: J. Krol, Rubensstraat 40,

Voorthuizen, 03429-2573.

Nunspeet

21 mei overlarven bij: C. v.d. Wal, Randweg 43,

Nunspeet, 03412-51206.

28 mei overlarven in de Bijen- en Natuurtuin gelegen aan de Eperweg te Nunspeet, dit in verband met de te organiserende Open Imkerdag.

Het bevruchttingsstation Nunspeet is open vanaf

14 mei tot en met 2 juli. Brengen en halen van de

kastjes op zaterdag tussen 08.00-10.00 uur of, na

telefonisch overleg, op een ander tijdstip, bellen met

C. v.d. Wal, 03412-51206. Darrenmateriaal

bevruchttingsstation is F1 341 en F1 067.

Overlarfdagen i.s.m. Buckfast Veluwe:

Buckfast Kempen: overlarven gedurende het hele

seizoen, in overleg met J. Lommers, Provisorstraat 11,

Veldhoven, 040-538298.

Buckfast Rijnmond: overlarven gedurende het hele

seizoen, in overleg met G. Bot, Smalle Havenstraat 21,

Vlaardingen, 010-4342115.

Landbevruchtungsstations 1994

R. Kakes

Plaatsingsvoorwaarden

Zoals gebruikelijk dienen de bevruchtungskastjes vrij te zijn van darren. De vlieggaten moeten voorzien zijn van een geponst darrenroostertje met een doorgangsruimte van maximaal 5,2 mm (controleren, want vaak zijn ze te nauw!). Koninginnen die in een kastje huizen met een roostertje moet u niet met een plaatje merken maar met een stipje, de kleur hoort dit jaar groen te zijn. Nieuw is dit jaar dat bezoekers aan de stations Lemmer en Marken onder bepaalde voorwaarden kastjes zonder darrenroostertjes in mogen sturen.

120

Voorwaarde is daarbij dat gebruik wordt gemaakt van kleine 1-raamskastjes waarvan de zijkanten uit glas bestaan. Voor het gebruik van deze kastjes, de zogenaamde EWK's, gelden dezelfde regels als in Duitsland. Deze regels vindt u in het volgende nummer van **Bijen**. De kastjes waarin darren worden aangetroffen worden geweigerd, ook al gaat het maar om één dar!

Graag aandacht voor het volgende:

Het is belangrijk dat de kastjes een juiste hoeveelheid bijen bevatten: te kleine volkjes verkommeren, te sterke volkjes willen nog al eens gaan zwermen. In een 3-raamskastje hoort een raam bijen, een kleine hoeveelheid (gesloten) broed is acceptabel. In een Kirchner of Apideakastje en in een EWK hoort 200 ml bijen, in een kleine EWK (Erlanger EWK) hoort 60 ml bijen. Het is altijd een trieste ervaring als bevruchtingsvolkjes van de honger omkomen. Volkjes moeten voor drie weken voer meekrijgen, dat betekent voor een 3-ramer een vol raam met voer. De hierboven genoemde kleinere kastjes hebben 500 gram suikerdeeg nodig. Het staangeld bedraagt f5,- per volkje, voor Marken is de prijs f7,50. Ook onze imkervrienden uit België en Duitsland zijn weer van harte welkom.

Buckfast bevruchtungsstations

Bevruchtungsstations onder auspiciën van de vereniging Buckfast Belangen Verenigd (Op zuiverheid getest station)

Marken

Beheerder: E. Oortman Gerlings.
Op Marken staan dit jaar negen darrenvolken. De darren zijn kleinzonen van de Deense teeltmoer

KB411. De op Marken bevruchte dochters van deze moeder noemen we MK930X. De afstammingsreeks (pedigree) ziet er dan als volgt uit:
MK930X = .93 - KB411xTR51 : .90 - B131xSG046 : .88 - B252xB137 : .86 - B428xB182 : .84 - B387xT-301
Het station is open vanaf 14 mei. Het station is alleen toegankelijk voor bevruchtingsvolkjes als er ruim van te voren, aan het begin van de teelt, is gereserveerd. Voor reservering en andere informatie kunt u bellen op donderdagavond tussen 19.00-21.00 uur, 02993-68114 (E. Oortman Gerlings), b.g.g 02993-68697 (J. Slooten). Kastjes kunnen, na telefonisch overleg, worden gehaald en gebracht op zaterdag tussen 10.30-11.30 uur op de parkeerplaats bij de windmolens op de dijk naar Marken. 3-Raamskastjes zijn de grootste kastjes die worden toegelaten.

(Niet op zuiverheid geteste Buckfaststations)

Blija (Friesland)

Het station is open van half mei tot eind juli. Graag vooraf een afspraak maken met de beheerder dhr. R. Heuwekemeijer te Blija, 05197-2595. Darrenlijn: BL57.
Breezanddijk (afsluitdijk)

Het station is open vanaf 5 juni. Laatste mogelijkheid om kastjes te brengen: 3 juli. Graag vooraf een afspraak maken met de beheerder P. de Koning, 02972-62061. Darrenlijn: KB007, mogelijk na 12 juli TR12.

Eemshaven

Het station is open vanaf 4 juni tot eind juli. 2 Juli is de laatste zaterdag waarop kastjes gebracht kunnen worden. Graag vooraf een afspraak maken met de beheerder J. Heuker, 05969-1545. De kastjes kunnen ook vanaf vrijdag 3 juni (na 18.00 uur) na telefonisch overleg ter verzending worden afgegeven bij I.A. van Groningen, Zuidzijde 24 te Nieuw Amsterdam (Drenthe), 05919-52721. Darrenlijn: TR65 x KB341.

De Hondsrug (in de staatsbossen bij Gieten (Dr.))

Dit station is open vanaf 1 juni. Graag tevoren afspraak maken: 05926-1499. Lijnen: HD391, BP391, RJ(L).

Hompelvoet

Dit station is open van half mei tot eind juli. Graag vooraf een afspraak maken met de beheerder C. Boot, 01116-1681. Darrenlijnen: HD391/ B217/ KB288/ KB163/KB341.

Kornwerderzand (Bij afsluitdijk)

Dit station is open van half mei tot eind juli. Graag eerst een afspraak maken met de beheerder G.F. Meijering, 02269-5546. Darrenlijn: BL245.

Andere Buckfast bevruchtungsstations

Nunspeet

Het station is open van 14 mei t/m 2 juli. Graag tevoren een afspraak maken met de beheerder C. van de Wal, Randweg 43, 03412-51206. Kastjes halen en brengen bij voorkeur tussen 08.00 en 10.00 uur. De darrenvolken zijn dochtervolken van KB341.

Carnica bevruchtungsstations

Lemmer (Friesland)

Op dit station staan darrenvolken van de Carnicalijn 03. Vanaf half mei kunnen bevruchtingsvolkjes worden gebracht op dinsdagavond, donderdagavond en zaterdagmorgen. Graag tevoren een afspraak maken met één van de beheerders: H. Töben, 05146-2386 of R. Kakes, 05146-2066.

Neeltje Jans (Zeeland)

Op dit station staan darrenvolken van de Carnicalijn 07. De bevruchtingsvolkjes kunnen worden aangeleverd op 4 en 18 juni. Graag tevoren overleg met de beheerder P. de Meester, 01180-16966. Dit station wordt in toenemende mate bezocht door onze Belgische collega's.

Duitse Carnica eilandbevruchtungsstations

Voor deze stations gelden aparte voorwaarden, zoals een gezondheidsverklaring en het verplicht gebruik van een EWK kastje. In het volgende nummer van *Bijen* vindt u hierover meer informatie. De verzending van de volkjes kan in een speciale verzendkrat als vrachtgoed. In veel gevallen echter kunt u de volkjes ook op een ander adres afleveren, de betreffende beheerder kan u daar meer over vertellen. Als u vragen heeft over de onderstaande berichten kunt u ook de auteur van dit artikel bellen: R. Kakes, Lemmer 05146-2066. De eerste vijf stations vallen onder het Landesverband der Imker Weser-Ems e.V., het laatste station valt onder het Imkerverband Hamburg e.V.

Wangerooge

Op dit eiland staan tien darrenvolken van de Carnica-Troiseck lijn Celle (dochters van A3N-110). Het bevruchtungsstation is geopend van 30 mei tot 31 augustus. De bevruchtingsvolkjes worden dagelijks in ontvangst genomen. Verzendadres voor de volkjes: Belegstelle für Bienenköniginnen, Charlottenstraße 56, 2486 Wangerooge. Expresszendingen: Bundesbahnstation, 26486 Wangerooge. Beheerder: Joh. Wiebach, Richtenhofenstraße 18, 26486 Wangerooge, 04469-491 (privé), 04469-280 (werk).

Spiekeroog

Op dit eiland staan twintig darrenvolken van de lijn Carnica-Hoffman. De koninginnen in deze volken zijn dochters van Zb 1515/91. Het station is geopend van 30 mei tot 31 augustus. De bevruchtingsvolkjes worden dagelijks in ontvangst genomen. Verzendadres voor de volkjes: Belegstelle für Bienenköniginnen, 26474 Spiekeroog. Informatie uitwisseling alleen schriftelijk bij de beheerder: Reinhard Andritschke, Südstraße 14, 31832 Springe.

Langeoog

Op dit eiland staan tien darrenvolken van de lijn Carnica 03 (dochters van Menge Zb 68/92). Het station is geopend van 1 juni tot 2 augustus. De volkjes worden éénmaal per week op dinsdag in ontvangst genomen. Verzendadres: Inselbelegstelle Langeoog, Heerenhusdünen, 26465 Langeoog. Bahnstation Langeoog. Beheerder: Dieter Klimpel, Wittkuhlenstrasse. 7, 26160 Bad Zwischenahn, 04403-3537.

Norderney

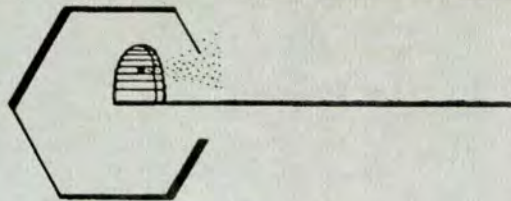
Op dit eiland staan acht darrenvolken van de lijn Carnica 07 (dochters van Zb 450/91 (Nahtz)). Het station is geopend van 1 juni tot 27 juli. Verzendadres voor de volkjes: Belegstelle für Bienenköniginnen, 26548 Norderney. De volkjes moeten uiterlijk op dinsdagavond op het bevruchtungsstation aankomen, anders loopt u het risico dat ze een week dicht blijven staan. Beheerder: W. Brüchert, Hollanderweg 19, 26506 Norden, 04931-5633.

Juist

Op dit eiland staan twaalf darrenvolken van de lijn Carnica Sklenar 47/9/26 (dochters van Zb 44/91 (Fritz Meyer)). Het station is geopend van 1 juni tot 17 augustus. Bevruchtingsvolkjes worden uitsluitend op woensdag in ontvangst genomen. Verzendadres: Belegstelle für Bienenköniginnen, Hafen Juist, 26571 Juist. Beheerder: Heinz Kirchhoff, Nelkenweg 5B, 26419 Schortens.

Puan Klent/Sylt

Op dit eiland bevinden zich tien darrenvolken van de lijn Carnica Peschetz (telers: Erich Ingang en Hans Quelle). Het station is geopend van 1 juni tot 30 juli. De per post of trein verzonden kastjes worden dagelijks in ontvangst genomen. Verzendadres: Inselbelegstelle Puan Klent, 25980 Rantum/Sylt. Beheerder: Edith Muusz, Ortleppweg 4, 22453 Hamburg (geen tel.).

Bond van bijenhouders van de NCB

Rectificatie

In Bijen 3(2): 56 stond onder verenigingsnieuws:

'Schade veroorzaakt door niet vliegen van bijen:

Het bedrag was ruim f 3.400,-.

De schade is voor de imker door Interpolis vergoed op basis van de aansprakelijkheidsverzekering.'

Dit moet zijn:

'Het bedrag was ruim f 34.000,-.

De verdere afhandeling van de schade is door Interpolis in behandeling genomen.'

122

Van de bestuursstafel

J. Beekman

De vergadering van het bondsbestuur vond plaats op 13 januari 1994. De volgende onderwerpen zijn besproken:

- De voorzitter wenst bestuur en leden een goed bijenjaar toe, niet te veel problemen in 1994, en de beste wensen voor huisgenoten en vrienden voor het pas begonnen jaar.

- De Imkersmanifestatie op 24 januari 1994 te Brussel heeft als motto 'Laat de imkerij in Europa niet sterven'. De Europese imkers verlangen een positief antwoord over de hulp die de imkerij in juli 1990 is toegezegd door de Copa-COGECA te Brussel en waaruit die hulp zal bestaan. Van onze Bond zullen zeven personen aan deze manifestatie meedoen.

- Studiedag-1994. De datum is 12 november, weer op de MAS in Boxtel. Onderwerp: bijenziekten/broedziekten.

- Bestuursverkiezing 1994

De heren C. Roelen en C. Havermans zijn aftredend en stellen zich herkiesbaar. Er is nog steeds een vacature voor een bondsbestuurslid. Het nieuwe bestuurslid hoeft niet meer uit de regio Midden-Brabant te komen.

- Secretariaat/financiële afdeling NCB

De gesprekken over deze onderwerpen zijn afgerond en kunnen nu in praktijk gebracht worden. De eerste veranderingen waar de verenigingen mee te maken krijgen zijn de gewijzigde mutatieformulieren en het toesturen van een betalingsbewijs om de contributie over te maken.

- Statuten en reglement van de Bond en van de bij de Bond aangesloten verenigingen. Er zijn in het verleden een tweetal modellen door de Bond aangereikt t.w.:

- Beperkte rechtsbevoegdheid (geen kosten).

- Volledige rechtsbevoegdheid (Statuten bij notariële akte vastgesteld en inschrijven bij de Kamer van Koophandel).

Voor meer informatie over voors en tegens van de mogelijkheden, neemt u contact op met het secretariaat van de Bond.

- Er is een dia-serie over de kenmerken en de bestrijding van Amerikaans vuilbroed beschikbaar. De contactpersonen Ziektenbestrijding van de verenigingen kunnen deze dia-serie

te lenen krijgen. Aanvragen hiervoor, met datum van vertoning, aan het bondssecretariaat.

N.B.: In de rubriek 'Van de bestuursstafel' komen alleen onderwerpen aan de orde die alle leden van de Bond aangaan. Brieven e.d. die alleen betrekking hebben op een vereniging en of een imker worden wel door het Bondsbestuur behandeld. Het antwoord gaat direct naar de belanghebbenden.

Uit de PC van de voorzitter

Dick Vunderink

Afgelopen week weer HB-vergadering gehad en ik erger me er elke keer weer aan dat het ons niet lukt om korter te vergaderen. We begonnen om 17.00 uur, propen al pratend heel onbeleefd een broodje achter de kiezen, spreken af om half tien klaar te zijn en dan wordt het toch weer half elf.

Volgens mij de verkeerde voorzitter gekozen. Bovendien viel de vergadering net in de ijtijd en moest men glibberend naar huis in Groningen of Terneuzen. Of wordt de vergadering zo lang doordat er veel aan de hand is? Dat is het zeker ook. We zijn met veel dingen bezig en er wordt ook nog het een en ander op ons bordje gelegd. Prima! Het meedenken komt op gang en ik meen te bespeuren dat de toon van brieven verandert. Sprak er vroeger een grote verbazing uit over het onbenul en de kwaadwilligheid van Wageningen, nu gaat het meer in het uiten van zorg: 'kunnen jullie daar ook niet wat aan doen?' of 'het zou nog beter werken als we het zo deden'.

In mijn vak beweerde ik vroeger dat structuurveranderingen zelden de oplossing bieden voor problemen die men ervaart. Mentaliteit en samenwerking zijn minstens zo belangrijk. Nu zeg ik over de VBBN: de structuuroplissing van een kleiner bestuur en een andere vorm van communicatie betekent een wezenlijke verandering ten goede. Je hoort het in de groepsvergaderingen en in gesprekken met mensen; er verandert wat. Natuurlijk is de manier waarop we met elkaar in die nieuwe structuur omgaan ook belangrijk. Ervaren we openheid en groeit er wat vertrouwen; doen we, wat we zeggen te zullen doen? Maar dankzij de nieuwe structuur weten we nu veel duidelijker waar onze verantwoordelijkheden liggen: wat ik moet doen en wat er van jou wordt verwacht. En zo zeg ik 'dank je' tegen de mensen die mij bij mijn komst als voorzitter mij de structuurverandering aanboden en ik ben benieuwd hoe de Algemene Vergadering het eerste jaar zal beoordelen.

Hoewel, is het wel zo duidelijk? De groepsbesturen vinden het soms nog vaag en Zuid-Holland schrijft ons dat het communicatiepatroon beter gepland moet worden. Over het eerste zeg ik: dat kan ik me voorstellen. Ik kan het ook nog niet precies opschrijven maar dat kan ik volgend jaar vast

wel. En intussen kunnen we goed werk doen met elkaar en zonodig zoeken we elkaar op voor een tussenoplossing. We zitten in mijn befaamde 'groeiproces' en dat geeft onduidelijkheid. De een vindt dat leuk en ze kan proberen het zo te regelen als het haar het best uitkomt, de ander wil liever precies weten waar hij aan toe is.

Het communicatiepatroon kunnen we wel duidelijk maken.

In september: groepsbesturen naar Wageningen.

Doel: voorinformatie over beleidsvoornemens opdat de besturen de groepsvergaderingen goed kunnen leiden. Zij hoeven geen standpunten in te nemen, zeker niet namens de groep. Dat komt in het najaar.

In het najaar: groepsvergaderingen in aanwezigheid HB-lid.

Doel: commentaar geven op beleidsvoorstellen.

December en januari: HB verwerkt commentaar en garandeert dat op 1 februari alle AV-stukken bij de subverenigingen liggen. In het najaar kunnen vergaderingen van subverenigingen en groepen al gepland worden.

Februari tot half maart: vergaderingen van groepen en subverenigingen.

Mei: groepsbesturen in Wageningen.

Doel: bespreken van 'hoe nu verder'.

Onderwijs staat elke keer op onze agenda: de relatie met de AOC's en de nieuwe voorzitter die we zoeken. Van inside-information uit de kring van de AOC's worden we niet vrolijk. De werkgroep waarover ik vorige keer sprak, verdiept zich in de problemen en situaties ook in de verschillen van cursusinhoud en eindtermen.

Wij hebben een tegenbezoek gebracht aan de Kon. Vlaamse Imkersbond. Met z'n vijven in de auto midden in de carnavalstijd, maar wij zijn niet belaagd. Integendeel, wij zijn bijzonder gastvrij ontvangen. Er beginnen zich nu wat duidelijkere contouren af te tekenen van samenwerkingsgebieden: koninginnetelt, ziektebestrijding en voorlichting/publikaties. Wij gaan dit nu elk afstemmen met de betreffende commissies. Wij maakten een excursie naar een koninginneteler en waren onder de indruk van de 'spic en span' stal en de kwaliteit van zijn professionele knutselwerk. Wij hadden een vervolgesprek met de Studiegroep Bedrijfsmatige Imkers. Plezierig, maar zo'n contact leent zich niet voor ferme besluiten. Wel tot de instelling: wij weten elkaar te vinden als we gemeenschappelijke belangen hebben. Brussel was zo'n belang en waarschijnlijk vindt u in deze Bijen een co-productie van HB en BI: de zaken die aanleiding waren voor de demonstratie in Brussel op een rij gezet. Piet Muntjewerf, onze man in Brussel zou ik haast zeggen, is inmiddels weer twee keer voor een vergadering opgeroepen. Dat moeten we positief beoordelen, maar bedenk dat de politieke raderen een laag tempo hebben.

Onderscheidingen '93, aanvulling

Marga Canters

In het overzicht van de onderscheidingen uitgereikt in 1993, vermeld in het februarinummer, pagina 57-58, ontbraken de volgende namen (ontvangers van een erespeld in kapitalen):

Eindhoven: **K. Stel**

Frederiksoord: **J. Wageman**

Groningen: **G. VAN DE VELDE**

N. en Z. Beveland: **R. Hayer en H. VAN DER SCHEER**

Ugchelen: **A. van Putten**

Rectificatie

In de 'Informatiegids VBBN 1994/Prijzlijst Imkersshop 'Het Bijenhuis' staat op pag. 10 onder het kopje 'Bulletin Board' het adres foutief vermeld, dit moet zijn: **The Bee BBS**, Sysop: drs. H. Veerkamp, Postbus 51008, 1007 EA Amsterdam. Het Bulletin Board is te bereiken met uw PC en modem op tel. 020-6764105. Snelheid tot 14.400 baud.

Op 2 februari 1994 is plotseling overleden ons trouwe lid, en bijenvriend

TOON ENGBERS

in de leeftijd van 71 jaar. Hij blijft in onze herinnering voortleven als een imker met veel liefde voor zijn bijen. Wij wensen zijn vrouw veel sterkte bij dit plotselinge verlies.

Bestuur en leden

ABTB Imkersvereniging Tubbergen en Geesteren

Op 25 januari overleed toch nog onverwachts onze beste imker van de vereniging Middelbeers

FRANS VAN GESTEL

62 jaar oud. Twaalf jaar lang heeft hij onze vereniging mede doen opbloeien tot een actieve vereniging. Hij werd gerespecteerd om zijn eigen Brabantse benadering. Hij zette zich in voor onze vlechters, excursies en varroamijtbestrijding, alles tot ieders tevredenheid. Iedereen kon een beroep op hem doen. Hij genoot van zijn bijen, hij was heel vakkundig en secuur met bijen en natuur. We zullen hem erg missen. Nelly en kinderen, sterkte, wij leven met je mee.

Bestuur en leden, NCB Bijenhoudersvereniging

St. Ambrosius, Middelbeers

Op 9 januari 1994 is overleden op 75-jarige leeftijd ons gewaardeerde lid

KEES VAN GILS

Onze oprechte deelneming gaat uit naar zijn familie.

Bestuur en leden

NCB Bijenhoudersvereniging Wouw

Op 5 februari 1994 is plotseling overleden ons lid

M. REIJ

De heer Reij was pas sinds 1 januari 1994 lid van onze vereniging. Hij heeft hiervoor jaren gewoond en geïmkerd in Zuid-Limburg. Wij wensen zijn familie veel sterkte bij dit plotselinge verlies.

Bestuur en leden

ABTB Imkersvereniging Groessen e.o.